

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРА-
ГОМАНОВА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра історії міжнародних відносин та
гуманітарних дисциплін**

На правах рукопису

Чуріна Тетяна Андріївна

**“ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА СУЧАСНА ПРАКТИКА ГЕНДЕРНОГО
ФАКТОРУ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ”**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня “магістр”
за спеціальністю 291 - міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіо-
нальні студії

Науковий керівник:

доцент, кандидат історичних наук

Дзюбленко Ірина Михайлівна

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРУ В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	7
1.1. Понятійний апарат гендерної політики. Гендерна система управління	7
1.2 Правова основа регулювання гендерного фактору на політичній арені.....	17
1.3. Гендерне питання в політиці. Місце жінки в політиці в історичному контексті.....	21
2. ЖІНКИ У ПОЛІТИЦІ. СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ.....	28
2.1. Становлення жінок та чоловіків як рівноправних політичних гравців. Традиції розвитку гендерної демократії у суспільстві	28
2.2. Шлях від основних перешкод участі жінок в політичних процесах до моделі гендерного паритету.....	31
2.3 Роль жінок у міжнародних відносинах. «М'яка» сила.....	32
2.4. Видатні жіночі постаті в політиці на прикладі «залізної леді» Маргарет Тетчер. Маргарет Тетчер як приклад впливовості жінки на міжнародній арені.....	36
3. ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: МІСЦЕ ЖІНКИ.....	43
3.1. Залучення жінок в політичний процес як частина становлення незалежної Української держави. Гендерна рівність як елемент демократичного шляху України.....	43
3.2. Жінки в збройних силах. Порівняння світового та українського досвіду.....	50

ВИСНОВОК.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Концептуальна основа та сучасна практика розгляду гендерних питань на міжнародній арені є важливими елементами сучасної політики, які охоплюють широкий спектр аспектів міжнародних відносин, від дипломатії та безпеки до економічних та соціальних механізмів.

У зв'язку зі зростаючим значенням гендерної рівності на міжнародній арені важливо проаналізувати теоретичні основи взаємодії з реальною практикою в галузі міжнародних відносин. Такий механізм знаходить відображення в інтеграції гендерних питань в діяльність міжнародних організацій, резолюції ООН та інші основоположні документи, що сприяють розвитку толерантного міжнародного порядку.

Розробка теоретичних основ такого поняття, як гендер, на міжнародній арені почалася на стику феміністичної теорії і критичної теорії міжнародних відносин. Концепція гендеру і феміністський підхід спрямовані на руйнування стереотипного мислення, яке традиційно розглядало світову політику як зрозумілу тільки чоловікам.

Пізніше ця теорія розвинула розуміння впливу гендерних соціальних структур на політичні, економічні та соціальні взаємодії між державами. В рамках цієї концепції важливо розуміти, що гендерні питання зазвичай ігноруються або применшуються в міжнародних відносинах, створюючи структурні перешкоди для участі жінок і меншин у всіх аспектах процесу прийняття рішень.

Основи гендерного підходу на міжнародній арені були розроблені в різних теоретичних школах, включаючи феміністичну теорію, соціологію та культурологію.

Феміністична теорія у світовій політиці досліджує політичні структури та сили у міжнародних відносинах та їх вплив на гендер. Одним з основних тео-

ретичних положень цієї концепції є те, що влада, ресурси і вплив у світовій політиці історично належать чоловікам, і ця нерівність існує в силу різних аспектів, від структурних змін до світогляду і різних культурних стереотипів. Концепції, засновані на фемінізмі, висвітлюють теорію гендерної нерівності та її вплив як на соціальну структуру, так і на світову політику. Вони є головними критиками традиційної теорії міжнародних відносин, оскільки не враховують гендерний аспект у глобальній світовій політиці. Одна з головних основ полягає в тому, що процес глобальної політики не можна пояснити тільки з боку політичних і економічних інтересів. Важливо звертати увагу на соціокультурні аспекти, особливо на гендерні стереотипи.

Таким чином, для остаточного розуміння глобального політичного процесу, того, як гендерні питання зачіпаються при прийнятті рішень і формуванні концепцій ведення політичних процесів, сучасність показує, що гендерні питання стали важливим елементом світової політики. Це стосується прав жінок, рівності, соціальної справедливості та економічного розвитку. Вивчення цих сфер має величезне значення, оскільки вони мають значний вплив на політичні процеси, безпеку та економічні відносини у світі.

Проте, навіть з огляду на зростаючий інтерес до гендерної нерівності, такі питання, як нерівність, дискримінація та низький статус жінок у владі, на жаль, продовжують залишатися серйозними проблемами нашого часу. Саме тому активно тривають подальші дослідження та посилення впливу гендерних підходів у міжнародних відносинах. Сьогодні гендерна рівність є дуже важливою темою для великих міжнародних організацій і громадян більшості країн світу.

Правова база з гендерних питань розробляється як на національному, так і на міжнародному рівнях з метою встановлення стандартів рівності, терпимості та недискримінації. На додаток до теоретичної інтеграції принципу гендерної рівності, особливо важливо створити ефективні практичні способи його застосування в різних сферах життя.

Починаючи з моменту розпаду Радянського Союзу в Україні почався активний процес змін в розумінні та реалізації гендерних відносин. Основним показником цього є поступове впровадження інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності. Серед них визнання важливості питання боротьби за гендерну рівність як фундаментальної цінності, ліквідація дискримінації за стать та забезпечення на практичному рівні однакової участі чоловіків і жінок в ухваленні ключових рішень, зокрема в світовій політиці та на ринку праці.

Не менш важливо забезпечити рівні можливості для симбіозу кар'єри та сімейних обов'язків та створити такі умови реалізації вищесказаного, які б запобігли гендерному насильству. Гендерні дослідження продовжують знаходити своє місце в багатьох дисциплінах, таких як юриспруденція, психологія, філософія, політологія та соціологія. Проте цілісного дослідження даної проблематики досі не існує, тому дуже важливо зосередитися на процесі розвитку концепції фемінізму як рушійної сили проти патріархальних стереотипів.

Метою даного дослідження є не тільки детальний аналіз теоретичних засад гендерної рівності на міжнародній арені та вивчення сучасної практики його реалізації, а й характеристика історичних передумов гендерної нерівності та розвитку феміністичних концепцій у суспільстві.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **основні завдання**:

- проаналізувати понятійний апарат гендерної політики та функціонування гендерної системи управління;
- охарактеризувати правову основу регулювання гендерного фактору на політичній арені;
- дослідити роль гендерного питання в політиці та місце жінки в політиці в історичному контексті;
- прослідкувати аспекти становлення жінок як рівноправних політичних гравців;
- розглянути шлях від основних перешкод участі жінок в політичних процесах до моделі гендерного паритету;

- розглянути роль жінок у міжнародних відносинах та моделі їхнього впливу;

- ознайомитись з шляхом видатної жіночої постаті в світовій політиці «залізною леді» Маргарет Тетчер;

- визначити основні шляхи залучення жінок в політичний процес як частина становлення незалежної Української держави;

- дослідити феномен членства жінок в збройних силах світу та України;

Об'єкт дослідження. Гендерні проблеми у світовому політичному процесі.

Предмет дослідження. Гендерний фактор як соціокультурний і політичний аспект.

Хронологічні рамки дослідження: XVIII-XXI ст.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновку та списку використаних джерел.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРУ В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ

1.1. Понятійний апарат гендерної політики. Гендерна система управління

Основним визначенням поняття "гендерна політика" є практична реалізація рівноправних відносин між чоловіками і жінками у сфері глобальних політичних процесів, аспект позитивних результатів у ході активної діяльності політичних інститутів (різних суспільно-політичних організацій, політичних партій тощо) [22].

У сьогоденній ситуації проблема гендерної рівності настільки широко поширена, що неможливо відокремити її від більш детального вивчення ролі жінок і чоловіків в суспільстві. Існує багато фундаментальних досліджень в різних областях, таких як психологія, політологія та інші.

Якщо ви заглибитесь у вивчення питань гендерної політики, то помітите, що різні дослідники по-різному визначають поняття "гендер". Більшість вчених стверджують, що поняття "гендер" і "гендерна приналежність" не ідентичні, і що "гендер" відноситься не тільки до біологічних особливостей, які відрізняють чоловіків і жінок, а й до стереотипів, які історично сформувалися навколо понять "жіночність" і "мужність" [21].

Для того щоб чітко визначити суть слова гендер, важливо розуміти відмінності між такими поняттями, як гендерна рівність, рівність прав і рівність можливостей. Важливо зазначити, що концепція "гендерної рівності" не базується на ідеї повної ідентичності чоловіків і жінок та їх духовних особливостей [29].

Що стосується "рівноправності", то це поняття має на увазі доступ до всіх основних прав людини у всіх аспектах життя чоловіків і жінок. Концепція рівності має набагато глибший характер, оскільки вона повинна враховувати фізичні і психічні особливості чоловіка і жінки, гендерні особливості, природні потреби і т. д.

Отже, основа вивчення проблематики надання рівних прав представникам різної статі лежить у створенні таких умов в соціумі, за яких би і жінки і чоловіки могли б однаково реалізовувати себе у всіх аспектах людського буття [58]. З цього можна зробити висновок, що рівність прав це насамперед рівність рівність можливостей представників кожної статі.

Важливо звернути увагу на значні зміни та зростання інтересу у вивченні гендерної проблематики та особливостей політичного лідерства в Україні. Вивчення лідерства як концепції почалось з дослідження теорії рис, але з часом основний вектор уваги дослідників змістився в сторону взаємовідносин між лідерами та їхнім оточенням.

Результатом кінцевого розроблення теорій так званого «ситуаційного» лідерства стало активне зростання інтересу науковців до аналізу характеристик діяльності політичних лідерів.

З самого початку досліджень лідерства як соціально-психологічного феномену, особливості гендерних особливостей не враховувались майже взагалі [79].

Традиційно, в силу історично сформованих патріархальних передумов, більшість керівних посад в державних і масових суспільно-політичних організаціях і політичних партіях займають в основному чоловіки [30].

Проте, жінки в ролі політиків досліджують суть жіночих проблем, є більш чуйними і терпимими, а чоловікам легше розуміти і висловлювати інтереси своєї статі, не тільки природу конфлікту, а й вирішення певних ситуацій.

Для суспільного сприйняття жінок як повноцінних лідерів їм протягом століть необхідно доводити, що вони "рівні" з чоловіками, що вони можуть відігравати важливу роль в суспільстві, що вони сильніші і "ідеальніші" всіх інших жінок.

Формування чоловічого лідерства також працює в тому ж напрямку. Іншими словами, гендерні основи досліджень політичного лідерства спираються на дві концепції: ідентичність та взаємодоповнюваність.

Як чоловіки-політики, так і жінки-політики мають бути цілком здатними розрізняти свої власні, властиві кожній зі статей, інтереси в вирішенні конфліктних ситуацій та реальні виважені мотиви для подальших дій, не підпорядковані тим чи іншим гендерним факторам [18].

Це не завжди працює на практичному рівні, тому питання пропорційного представництва як чоловіків, так і жінок у політиці стає проблемою, оскільки політичні лідери не в змозі однаково враховувати гендерні переваги обох статей, незалежно від їх гендерної приналежності.

Конструктивне поєднання і практична реалізація гендерних ролей на світовій політичній арені можуть мати значний вплив на суспільство, зробивши його більш творчим і толерантним.

Також практична реалізація інтересів соціальних груп можлива тільки в тому випадку, якщо ці інтереси підтримують більше 30% від загального числа осіб, які безпосередньо беруть участь у прийнятті політичних рішень [39].

Жінки-політики відрізняються від політиків-чоловіків не тільки великим бажанням захищати суспільні інтереси і вирішувати певні жіночі проблеми, а й стилем реалізації робочих процесів і методами вирішення проблемних ситуацій [20].

Але, не зважаючи на усі «за», ставлення соціуму до жінок в якості лідерів є дуже стереотипним.

Широко поширена думка, що в патріархальних суспільствах жінки, які займають керівні посади в політичній сфері, сприймаються як політики "нижчої ланки", тому жінки в політиці не потрібні, і масові соціальні опитування доводять це.

Важливо також відзначити, що вони не є прямими представниками інтересів жінок як соціально-демографічних груп, не отримують базової підтримки від організацій, що захищають інтереси жінок, і не впливають на формування політичних стратегій, що захищають права жінок. Це призводить до логічних міркувань про те, в чому корінь такого парадоксу, оскільки навіть участь

жінок у теоретичній та практичній реалізації політики на різних рівнях не спрямована на захист інтересів жіночої статі. На жаль, це питання слід визнати дуже важливим для розробки стратегій гендерної політики.

Важливо також підкреслити ще один важливий аспект, який є проблемою в практиці поточної гендерної політики. Хоча багато наукових досліджень підтверджують думку про те, що існують суттєві відмінності між стратегіями лідерства чоловіків і жінок, більшість способів, за допомогою яких ми вибираємо стратегії поведінки на керівних посадах, такими не є, незалежно від статі, оскільки у них багато спільного.

Насправді, основний вектор лідерської поведінки є загальним для кожної статі. Зрештою, саме використовуючи позитивні риси цих відмінностей, як чоловіки, так і жінки мають можливість отримати реальну можливість для повноцінного самовираження. Не зважаючи на вищесказане, існують навіть наукові дослідження, які дійсно підтверджують існування ознак жіночого і чоловічого типів лідерства.

Але насправді, проаналізувавши всі ці джерела, можна зробити висновок, що всі ці дослідники ставлять акцент в цих відмінностях саме на «жіночий стиль» реалізування лідерських соціальних ролей. В основі цього «жіночого стилю» лежить, так би мовити, більша «піддатливість» до перемовин, інтуїтивна гнучкість та більша толерантність до всіх соціальних шарів.. Проте, на противагу даним твердженням, існує й поширена думка, що існування стилю роботи, характерного для кожної статі, є більш суб'єктивною, аніж об'єктивною.

Як показує практика, жіноче лідерство має більше позитивних рис, аніж прийнято вважати, саме на підставі толерантності жінок та частішого застосування м'якої сили при конфронтаціях, через їхнє прагнення до гармонічності у всьому [20].

Саме це є причиною того, що жінки надають перевагу перемовинам і співпраці, аніж загостренню конфліктів. Жіноча стать в більшості своїй є представницею прагматичних стратегій соціальної поведінки та через вроджений

«материнський інстинкт» [50] є більш відповідальною та поліцентричною в роботі.

Важливо звернути увагу, що й ці твердження є наслідком стереотипних уявлень про жінку як про домогосподарку та особу слабшу, ніж «сильна стать». Критика "жіночого" стилю ведення політичного процесу заснована не тільки на вузькій спрямованості, а й на образі жінки в суспільстві в цілому [69].

Патріархальні стереотипи зміцнили громадську думку про те, що жінки можуть бути лише надмірно емоційними та суб'єктивними. Жінки піклуються про свою "м'яку" репутацію і в більшості своїй бояться проявити зайву жорстокість, тому у них рідко буває тверда позиція.

Особливо важливо звернути увагу ще на те, що представниці жіночої статі, спираючись на загальну соціальну думку, схильні до надлишкового драматизму у конфронтаційних ситуаціях, а іноді навіть до радикальних крайнощів. Цю поширену думку приписують до однієї з основних «вад» жінок-лідерів у суспільстві.

Крім того, різниця між жінками-політиками та політиками-чоловіками полягає в тому, що жінки схильні вирішувати проблеми встановлення соціальної справедливості, наприклад, пов'язані з тим, як насправді пов'язані проблеми в суспільстві.

Чоловіки схильні акцентувати увагу на більш матеріальних речах. Жінки в силу наявності природньої інтуїції є більш обережними в своїх діях та обирають ту чи іншу стратегію поведінки менш впевнено та швидко [51]. Саме тому представниці жіночої статі є представниками активної боротьби за соціальні блага для комфортного існування всіх прошарків соціуму.

Ототожнюючи вищесказане, основна мета, реалізацію якої активно демонструють жінки-лідери, це «гуманізація» інтересів. Основним вектором ведення політичних процесів жінками є допомога людям. Даний аспект традиційно вважається суто жіночим, та пов'язаний з роллю жінки як турботливої матері в першу чергу.

Адже на біологічному рівні, жінку буде «переслідувати» почуття невиконаного обов'язку, що спровокує сильне розчарування у свої діяльності, та унеможливить взаємодію з аудиторією через почуття нав'язаного соціальними рамками сорому та упереджене ставлення до жінок-політиків [54]. Адже, відштовхуючись від стереотипних соціальних думок, жінка є витонченою, ніжною та стриманою, та не має права на демонстрацію негативних емоцій.

Не можна не звернути увагу на такий напрям «жіночого стилю» політики, як, так звана, «моральна політика».

Моральну політику можна трактувати як відповідність всіх засобів і методів високим цілям, практичне втілення всіх програмних стратегій в ім'я моральних ідеалів, а не заради переслідування особистих цілей та вигід.

В основі принципу концепції "моральної політики" лежить не завоювання влади за всяку ціну, а утвердження демократичних цінностей у суспільстві. Багато дослідників вважають, що жінки використовують свої уподобання, коли знаходяться на керівних посадах, абсолютно протилежні чоловічим.

Беручи до уваги вищевикладене, можна зробити висновок, що жінки схильні проводити "м'яку" політику і запобігати конфліктам, що багато в чому відрізняє їх від чоловіків. Такого роду мислення поділяють більшість жінок-політиків і пов'язане з наявністю різних, але непродуктивних підходів до вирішення політичних проблем.

Неможливо не згадати й про існування концепцій про взаємозв'язок мови і влади, які були створені вченими, які є феміністами [27]. І даній теорії дослідники розглядають мову як метод унеможливлення гендерної асиметрії влади. Більшість базових термінів, які застосовуються до описання різних аспектів гендерних відмінностей жінок та чоловіків, по-різному представлені в мові.

Наприклад, традиційно слово "політик" автоматично викликає асоціації з чоловічими образами. Щоб акцентувати увагу на тому, що політик є представницею жіночої статі, необхідно окремо позначити її як "жінку-політика" [40].

Як результат, жінки-політики прагнуть гармонізувати способи здійснення своїх політичних прав, переслідуючи спільні інтереси та демонструючи мирний діалог, солідарність та всебічну підтримку між партнерами. Виникнення конфліктних ситуацій це не результат спроб затвердити власний імідж, а спроба убезпечити себе і захистити інтереси однодумців.

Політики-чоловіки схильні провокувати конфліктні ситуації, щоб самоствердитися по своїй природі, і в більшості випадків суть конфлікту переноситься на рівень переходу з робочого рівня на особистісний. А жінки-політики у ситуаціях виникнення та загострення конфронтації вважають за краще провести суперечку з метою переведення її в подальшому в перемовини, які дозволять виробити вигідний для обох сторін спору план подальших дій.

Можна підсумувати, що жінки представляють більш стриманий діловий підхід в політичних стратегіях, і що найцікавіше, їх стратегії більш продуктивні, ніж у чоловіків.

"Стиль мови жінок" простіший і відкритий, вони сприймають своїх опонентів як рівних, що сприяє появі великих можливостей для успішного ведення бізнесу та вирішення конфліктних ситуацій. Чоловіки ж навпаки, традиційно схильні навмисно загострювати конфлікти, але вони, в принципі, втілюють політичні протиріччя, загострюють конфлікти, свідомо розпалюють ворожнечу і вважають, що немає необхідності шукати мирні шляхи вирішення конфліктів.

Традиційно вважається, що жінки мають більш складний характер, ніж чоловіки, але навіть вони вважаються недостатньо сильними в очах суспільства, щоб займати керівні посади, особливо на міжнародній арені [44].

Всі видатні жінки-політики історично наділені соціумом «чоловічими» рисами характеру (звідси «залізна леді» Маргарет Тетчер; «сталева жінка» Мадлен Олбрайт). Проте, якщо розмова йде про фізичні характеристики, для кращого сприйняття жінки-політика суспільством, вона має бути прикладом так званої «жіночності» та стереотипно виглядати так, як традиційно має виглядати жінка.

Саме ці так звані «стандарти», завдяки яким жінка отримує суспільне визнання як лідер, ставлять перешкоди на її шляху через сильний тиск та надмірні очікування. Аудиторія потребує бачити сильну жінку, яка наділена «чоловічими» рисами поведінки, проте візуально наділена суто «жіночими» рисами зовнішності. Лише тоді жінка може бути помічена суспільством як лідер.

Але в загальному сенсі особливої різниці немає, оскільки основні особливості концепції створення іміджу жінок і чоловіків-політиків спрямовані на врахування інтересів суспільства, успішну реалізацію державної політики і, звичайно ж, розбіжності, які можуть виникнути на всіх етапах реалізації політики та еволюції суспільства.

З цього ми бачимо, що основна відмінність концептуальної основи політичної стратегії чоловіків і жінок полягає головним чином у різниці в психологічних характеристиках чоловіків і жінок.

Важливо звернути увагу й на той факт, що представники кожної зі статей, не зважаючи на постійну критику політичних концепцій один одного, на постійній основі запозичують один в одного багато аспектів моделей поведінки, тим самим дуже ускладнюючи їхнє розділення за гендерною ознакою, що в кінцевому рахунку знову доводить те, що відсутні суттєві відмінності між концептуальними засадами політичних стратегій чоловіків та жінок.

Проте, важливо не робити однозначні висновки, та поглибитись в вивчення цього питання набагато глибше.

А тепер розглянемо як гендерна проблематика висвітлюється в українському уряді. На сьогоднішній день, розвиток гендерної політики в Україні є дуже зростаючим у своїй важливості питанням, та як ніколи потребує низки глибоких наукових досліджень для створення теоретичних та практичних стратегій реалізації цієї політики [4]. Насамперед, це стосується справедливого розділу повноважень та установа рівних прав у державних інституціях.

На сьогоднішній день можна виділити наступні основні вектори гендерного розвитку в Україні: те, що жінки і чоловіки традиційно відіграють різні

соціальні ролі; створення умов, за яких політичний процес на всіх рівнях суспільства ґрунтується на всіх аспектах існування гендерної політики, на результаті реалізації політики, незалежно від статі, віку / раси / етнічної приналежності та інших чинників. Незважаючи на інші відмінності, права жінок не дорівнюють правам чоловіків, зважаючи на традиційно прийняті патріархальні стереотипи.

У сьогоденній ситуації в Україні активно розробляється і впроваджується офіційне законодавство, що встановлює регулювання гендерної політики на законодавчому рівні.

Важливо відзначити, які ознаки повинні бути включені в розроблювану концепцію гендерної політики в Україні. Насамперед, основою державної політики Української держави має стати гарант дотримання прав людини для всіх громадян, незалежно від статі та соціального рівня. Рівність прав як концепція означає розуміння відповідальності, що випливає з цього, тобто відповідальність за забезпечення рівного доступу до різних ресурсів і за можливість їх постійного використання.

Також важливо, щоб державна політика втілювала в собі стимули для активного соціально-економічного розвитку країни. Важливо звернути увагу на те, що основним аспектом розвитку формування гендерної політики в Україні є розробка чіткого механізму її реалізації. Тобто, починаючи з 2001-2011 років, необхідно проводити аналіз продуктивності, який заснований на створенні Національної ради у справах сім'ї та молоді України (нині Міністерство). Створення цієї установи показує, що функцій єдиної установи, яка регулює гендерну політику, недостатньо. Було б правильно створити систему гендерного менеджменту в регіонах України, щоб ефективно впроваджувати гендерний підхід, враховуючи висновки дослідників. Структурна організація SGM спрямована на створення основи для створення більш спеціалізованих інститутів, які допоможуть успішно реалізовувати гендерну політику. Інституційною основою СГМ має стати Рада з рівних можливостей (Рада з гендерної рівності, Рада з гендерної рівності тощо). При Кабінеті Міністрів України він повинен складатися з уповноважених

осіб, які будуть фахівцями з гендерних питань. Водночас такі фахівці потрібні у всіх установах усіх рівнів влади. Важлива в таких організаціях і участь звичайних представників громадянського суспільства [5].

Основною метою вищезгаданої Ради є утвердження рішень, що стосуються гендерної політики на найвищому рівні.

Основні функції Ради:

- втілення в життя всіх теоретичних засад національної гендерної політики в органах державної та місцевої влади;
- аналіз для подальшого впровадження концепцій гендерного підходу в роботу органів державної влади на постійній основі;
- виокремлення різноманітних заходів які допомогли б реалізації концепцій гендерної рівності на всіх рівнях функціонування соціуму;
- координаційна робота в векторі дії влади та громадян;
- створення професійних груп державних службовців, представників неурядових організацій різних рівнів, дослідницьких груп і можливостей для чоловіків і жінок для повноцінної реалізації прав і амбіцій в Україні;
- вивчення і детальний аналіз рішень, пов'язаних з розробкою і впровадженням нормативних актів при дотриманні всіх стандартів відповідності гендерним вимогам. політичні норми.

Рада має налагодити плідну співпрацю з цільовою групою Верховної Ради України та низовими організаціями громадянського суспільства різних рівнів.

Важливо звернути увагу й на роль ЗМІ у формуванні успішної реалізації гендерної політики в Україні [15]. Для цього важливо проводити семінари, які б несли на меті донесення до співробітників ЗМІ важливості активного висвітлення проблем гендерної політики для подальшого розуміння ними всіх процесів цього питання та створення можливості донесення до соціуму якісну інформацію.

Таким чином, лідерство в контексті децентралізації - це ефективна комунікація між органами влади та населенням, делегування повноважень та відповід-

альності, заохочення та розвиток управлінських навичок усіх працівників та обслуговуючого персоналу державних установ, підтримка управління всіма працівниками та обслуговуючий персонал державних установ, а також сприяння зростанню та розвитку лідерських якостей.

По-перше, необхідно розробляти нові рішення та підходи, вирішувати проблеми, адекватно та сучасно реагувати на ризики та кризи, гнучко адаптуватися до змін навколишнього середовища відповідно до принципів егалітарної демократії, розуміти перспективи та здібності менеджерів, які підтримують ефективність та ефективність управління, і лише завдяки компетентності, досвіду, знанням та навичкам, таланту і харизмі, а також повазі до принципів гендерної рівності, незалежно від статі, можлива успішна реалізація гендерної політики.

Забезпечення рівних умов та можливостей для всіх є постійним стимулом політичних сил як на місцевому, так і на регіональному рівнях [6].

Можна зробити висновок, що впровадження системи реалізації гендерної політики має здійснюватися на основі активного розвитку гендерно-політичної сфери адміністрації та впровадження успішного впровадження в державні установи та неурядові організації, основною метою яких є встановлення найвищого рівня поваги та гендерної рівності.

1.2 Правова основа регулювання гендерного фактору на політичній арені

Права людини, що лежать в основі міжнародного права, традиційно передбачають захист прав жінок на всіх соціальних рівнях в якості однієї з головних цілей. Організація Об'єднаних Націй (ООН) також має одну з головних цілей забезпечення гендерної рівності на постійній основі, і це призвело до створення таких організацій, як агентство "ООН-Жінки" [49].

В основі всіх припущень цих організацій лежить те, що жінки - це особистості, які не повинні залежати від гендерних стереотипів. Міжнародне право

стверджує, що поняття "гендер" більшою мірою прирівнюється до біологічного аспекту, але основа цього розподілу набагато глибше. Провівши детальний аналіз, важливо відзначити, що заперечення дуалізму лежить в основі раннього формування міжнародного права в цій області, але на подальший розвиток гендерного питання це особливо не вплинуло. Коли теорія гендеру як проблематична концепція з'явилася на порядку денному в житті суспільства, йому відразу ж довелося зіткнутися з історично сформованим біологічним рішенням концепції гендеру в суспільстві [41].

Потім концепція гендеру стала чітким бінарним визначенням чоловічого / жіночого. Але на основі цих досліджень, навпаки, сутність гендерних питань визначається окремо від біології. Міжнародна система прав людини на ранніх етапах свого розвитку виявила невідповідність у стандартній концепції гендерного статусу.

Виходячи з цього, останні досягнення наукових досліджень у галузі суспільства показують, що визначення поняття "гендер", згідно з яким міжнародне право допомагає підтримувати активний розвиток для подолання гендерного розриву, стало широко популярним у середині 20 століття, задовго до того, як були прийняті всі основні договори про гендерну політику. Це пояснюється тим, що їх прийняття історично ускладнювалося протиріччями між біологічними і ментальними особливостями кожної статі.

Це пояснює нав'язування комплексу гендерних стереотипів і почуття неповноцінності жінкам за допомогою культурних акцій, заснованих на конкретних ідеях чоловічої переваги і жіночої неповноцінності [28], що в контексті патріархального виховання і прав також пояснює важливу роль, яку відіграють гендерні маркери.

Потім, в результаті дослідження ролі біноміальної репрезентації в аналізі гендерних соціальних ролей, втілених в основі біологічної статі людини, можна зробити висновок, що в її основі лежать ліберальні і феміністичні корені [59]. Навіть враховуючи той факт, що в той час існував активний інтерес до усвідом-

лення всіх напрямків питань гендерної політики, саме існування терміну "гендер", по суті, почалося в 1950-х роках, але тільки в кінці 1980-х років методами реалізації гендерної політики ООН воно набуло значення [23] [24]. Ця дата вважається офіційною датою першого вживання слова "стать" як поняття глибшого, ніж гендерні відмінності у фізичних характеристиках.

Поняття «гендер» вперше було висвітлено Комітетом CEDAW у 1989 році. На той час, члени Комісії все ще вважали, що гендер базується на суто фізичних природних відмінностях між чоловіком та жінкою, та по факту по своєму значенню прирівнюється до визначення слова стать. Початок аналізу терміну «гендер» та його реального значення на офіційному законодавчому рівні та в міжнародному праві прав датуються лише 1990-ми роками.

Важливо звернути увагу на той факт, що існує значний розрив у часі між міжнародним правом та розробкою та впровадженням медицини, соціальних наук та вивченням основних концепцій фемінізму в більш широкому сенсі, просто тому, що визначення слова "гендер" було остаточно закріплено і увійшло в маси тільки з появою активний розвиток радикального фемінізму. "Секс" як широко вживаний термін почав використовуватися наприкінці 1970-х [33] [34].

Сама ідея такого поняття як рівність з'явилась набагато раніше, чим термінологія та правові норми, які стали її законодавчою базою.

Посилаючись на зміст другої статті Загальної декларації прав людини ООН, що була прийнята в 1948 році, та по праву вважається фундаментом та першою міжнародною нормою, що несла в своєму змісті заклик до визнання всіх людей рівними, можна виділити такі слова: «Всі люди, без раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних переконань... мають право на всі права та свободи, викладені в цій Декларації, без будь-яких відмінностей за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних поглядів, національної, соціальної чи іншої дискримінації за походженням, майновим чи іншим статусом.» [78].

Концептуальні засади радикального фемінізму несуть в собі твердження, що виникнення в соціумі терміну «стать» є основою для зміни сприйняття в теоретичних засадах міжнародного права понять статі та гендер [55].

Важливо звернути увагу й на те, що, на превеликий жаль, не зважаючи на активний зріст інтересу до вивчення гендерної проблематики, міжнародне право не в змозі оцінити абсолютно всі актуальні для реальності соціуму проблеми, і якщо вони досі мають в своїй теоретичній основі твердження про бінарні категорії «чоловік/жінка» та «стать/стать», то з цього витікає, що існуючий рівень законодавчого регулювання цього питання не є достатньо обґрунтованим, щоб вирішити абсолютно усі виникаючі проблеми.

Багато дослідників вважають, що включення дискусій про сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність до Міжнародної комісії з прав людини може хоча б частково усунути цей недолік. Дуже важливо звернути увагу на теоретичну основу міжнародних трудових стандартів. Вони сьогодні активно розвиваються і широко використовуються в міжнародному праві, що свідчить про інтеграцію держав в єдину міжнародну правову систему. Регулювання трудового процесу на законодавчому рівні стало одним з ключових елементів глобального політичного процесу.

Термін "стандарти" в правовому контексті означає загальноприйняті норми, що встановлюють права і обов'язки в багатьох областях. Дуже важливо дотримуватися міжнародних стандартів на основі документів, що гарантують права і свободи у сфері трудових відносин. Як результат, сучасний світ бере активну участь у реалізації гендерної рівності у глобальній політичній сфері у всіх сферах, як на національному, так і на регіональному рівнях. Всі ці фактори свідчать про позитивне зростання міжнародного інтересу до гендерної рівності. На законодавчому рівні прийнято ряд міжнародних положень, що регламентують норми дотримання відповідних норм. Основна концептуальна основа гендерної рівності лежить в основі змісту багатьох міжнародних документів, таких як Статут ООН [74], Загальна декларація прав людини, наприклад.

З цього випливає, що існують міжнародні правові норми, що регулюють стандарти гендерної рівності у всіх аспектах.

1.3 Гендерне питання в політиці. Місце жінки в політиці в історично-му контексті

Оригінальна філософія, будь то природна чи культурна, завжди підкреслювала єдність та взаємодоповнюваність Інь та Янь, чоловічого та жіночого починань. Згідно з цими ідеями, суть існування полягає не в роздільному існуванні чоловіків і жінок, а у їхньому тісному взаємозв'язку.

Натомість існує традиція протиставлення статей, яка виникає внаслідок природних анатомічних та фізіологічних відмінностей між статями [1].

Наприклад, статус жінок у цьому світі неоднозначний. В Афінах жінки перебували під контролем своїх батьків на одному рівні з чоловіками, а в Спарті жінки і чоловіки мали рівні права. У Римі шлюб розглядався як юридичний контракт, і згідно з Біблією чоловіки та жінки були створені за образом і подобою Божою, проте жінки також стали символами спокуси. У Середні віки багато філософів, таких як Фома Аквінський і Св. Августин, вважали жінок неповноцінними, що вплинуло на їх статус і сприйняття в суспільстві. З часом ставлення до гендерної рівності почало змінюватися, особливо в часи феміністичного руху. Насправді ставлення до жінок змінилося лише у другій половині 20 століття, коли фемінізм став політичним та громадським рухом, а феміністичні дослідження почалися в 1968 році [8].

Фемінізм був важливим фактором у боротьбі за права жінок та рівні можливості. Перші результати з'явилися в середині 20-го століття, коли жінки почали активно боротися за право голосу, освіту і парламент [72]. Важливо зазначити, що не всі жінки, які борються за свої права, вважаються феміністками. Боротьба з гендерною рівністю та дискримінацією стала основою для значних соціальних змін.

Розвиток фемінізму пройшов кілька етапів. Перша хвиля розпочалася в середині 19 століття: боротьба за виборче право та рівноправність жінок, боротьба

за заробітну плату, соціальне забезпечення та боротьба проти насильства над жінками наприкінці 1960-х та 1980-х років, а потім у 20 столітті [27]. Третя хвиля фемінізму в 1990-х роках була боротьбою проти культурних і соціальних стереотипів, та була зосереджена на необхідності зміни соціальної структури того ж патріархату [70].

Фемінізм став багатограним рухом у сучасному світі, що включає ліберальні, радикальні та марксистські ідеї. Ліберальний фемінізм спрямований на ліквідацію дискримінації, радикальний фемінізм спрямований на боротьбу з гнобленням жінок серед чоловіків, а марксистський фемінізм спрямований на звільнення жінок від гніту капіталізму та патріархату.

Феміністична думка почала розвиватися в Україні в 19 столітті. Спочатку це була ліберальна та марксистська концепція, яка згодом призвела до створення жіночих організацій. Жіночий рух активізувався на початку 20 століття, а після революції ситуація в Україні почала змінюватися. Радянська епоха принесла жінкам юридичні права, але в той же час громадська активність жінок була значно обмежена, а гендерний баланс був важливою частиною політичного життя в Україні і в багатьох постсоціалістичних країнах з початку 1990-х років [8].

Фемінізм є важливою частиною сучасних гендерних досліджень та соціальних змін, виступаючи за рівновагу та повагу до всіх людей, незалежно від їх статусу. Дух фемінізму змінив важливу роль жінок у боротьбі за виборче право та участь у політичному процесі. Ці рухи використовували різні тактики, щоб завоювати виборче право жінок, включаючи показові демонстрації, громадянську непокору та лобіювання. Наприклад, Австралія надала жінкам право голосу на початку 20 століття.

Зростаючі гендерні, соціальні очікування та інституційні бар'єри обмежують участь жінок у політичному житті та підривають їхню владу. Протягом багатьох років розширення політичних прав жінок пройшло кілька важливих етапів [36].

Глобальна тенденція до політичного вираження жінок не тільки визначає прогрес, але й тягне за собою значні зміни, спричинені такими факторами, як культурні норми, соціально-економічний розвиток, політичні інститути та історична спадщина.

У Скандинавських країнах, таких як Швеція, Норвегія та Фінляндія [64], участь жінок у політичному житті значно зросла, що призвело до створення політичних партій та створення культурних та соціальних бар'єрів для гендерної рівності. Було відзначено, що збільшення представництва жінок у політичному процесі позитивно впливає на адміністративні та політичні результати. Участь жінок у політичному житті пов'язана також з акцентом на гендерні питання, такі як реальні права, погляди на дітей та ненасильство за ознакою статі.

Дослідження показали, що збільшення представництва жінок у політиці пов'язане з покращенням соціальних та економічних результатів. Участь жінок у прийнятті визнаних політичних рішень також пов'язана з покращенням управління, включаючи його прозорість.

Однак важливо зазначити, що результати участі жінок у політичному житті не є автоматичними чи гарантованими. Усі жінки в політиці стикаються з проблемою впливу, і трансформаційний потенціал представництва жінок залежить від багатьох факторів, таких як інституційна підтримка, політична культура та соціальні норми [60]. Оцінка політичної представленості жінок є показником ступеня гендерної рівності в органах, що приймають рішення. Глобальні тенденції свідчать про прогрес, але також і про регіональні відмінності. Збільшення представництва жінок матиме позитивний вплив на управління, політичні пріоритети та соціально-економічний розвиток, сприяючи більш інклюзивній та ефективній політичній системі.

Культурні та соціальні обмеження є основними перешкодами для розширення політичних можливостей жінок. Норми, традиції та стереотипи часто обмежують жінок у приватному житті та обмежують їх можливості брати участь у суспільному житті. Дискримінаційна практика, така як ранні та примусові

шлюби, обмежені можливості в здобутті освіти та мобільності, можуть перешкоджати участі жінок у політичному житті.

Культурні та соціальні норми, що заохочують лідерство чоловіків та зміцнюють гендерні ролі, увічнюють нерівність та перешкоджають політичним амбіціям жінок. Структурні та інституційні бар'єри також перешкоджають розширенню політичних можливостей жінок. Політичним інституціям можуть бути притаманні упередження та дискримінаційна практика, які ускладнюють жінкам отримання керівних посад. Обмежені фінансові ресурси та політичні зв'язки в поєднанні з наявністю неформальних мереж, в яких домінують чоловіки, можуть поставити жінок у не вигідне становище при отриманні політичного статусу. Ці перешкоди ще більше посилюються відсутністю механізмів підтримки, рекомендацій та ресурсів.

Гендерні стереотипи та упередження відіграють важливу роль у розширенні політичних можливостей жінок. Гендерна нерівність у політиці посилюється переконанням, що в той час як жінки обмежені функціями вихователів, чоловіки краще підходять для керівних посад. Упередження щодо здібностей і якостей жінок можуть підірвати їхню впевненість у собі і перешкодити успіху на виборах. Негативні образи в засобах масової інформації та сексистські історії ще більше посилюють гендерні упередження та стереотипи, ускладнюючи жінкам подолання цих бар'єрів. Взаємопов'язаність, зв'язок між соціальною ідентичністю і системою гноблення, ускладнює процес розширення політичних прав і можливостей жінок [73].

Жінки, які відчувають різні форми відчуження, представниці маргіналізованих рас і етнічних груп, члени спільноти ЛГБТК+ [38] і жінки з низьким соціально - економічним статусом стикаються з комплексними бар'єрами, які унеможливають їх можливості для участі в політичному житті. Широко поширена дискримінація з боку влади посилює системну нерівність і обмежує можливості для участі і представництва в політичному житті.

Подолання всіх перешкод вимагає складної і багатогранної стратегії. Сприяння гендерній рівності за допомогою освіти, громадських кампаній та освітніх програм може усунути стереотипи, змінити культурні норми та сприяти підвищенню обізнаності про роль жінок у політичному керівництві.

Правова система політичних квот, концепція гендерної рівності та введення анти дискримінаційних заходів допомагають створити кращі умови для участі жінок у політичному житті. Участь жінок у політиці регулюється системою законодавчих квот, партійних квот та зарезервованих місць. Забезпечення участі жінок у інституціях, які визнають пропорційне представництво та гендерно збалансований список кандидатів, також допоможе збільшити представництво жінок.

Політичні партії відіграють важливу роль у розширенні політичних можливостей жінок. Необхідно надати підтримку та ресурси жінкам, парламентським групам та жінкам-кандидатам.

Програми розвитку лідерства для жінок можуть покращити політичні навички, підвищити впевненість у собі та розширити можливості спілкування. Членство в політичних партіях допомагає жінкам орієнтуватися в політичній ситуації і підвищує їх шанси на успіх. Підвищення рівня освіти дівчат та жінок за допомогою стипендій, програм грамотності та усунення бар'єрів на шляху до освіти може дозволити їм набути знань, набути впевненості в собі та навіть брати участь у політичному житті.

Внутрішні фінансові ресурси та фінансування виборчих кампаній для створення рівних умов та зменшення економічних бар'єрів на шляху політичних прагнень. Організації громадянського суспільства відіграють важливу роль у розширенні політичних можливостей жінок. Співпраця між організаціями громадянського суспільства та політичними інститутами може сприяти діалогу, створенню платформ для участі жінок у голосуванні та впливати на політичні реформи. Захист гендерної рівності на всіх рівнях допомагає усунути соціальні

норми, стереотипи та упередження, що перешкоджають розширенню політичних можливостей.

Стратегії розширення політичних можливостей жінок включають перегляд квот і виборчих систем, розвиток партійної інтеграції та лідерства, поліпшення освіти жінок і доступу до ресурсів, а також участь громадянського суспільства в просуванні гендерної рівності. Ці стратегії, якщо вони будуть скоординовані, можуть допомогти подолати бар'єри, з якими стикаються жінки в політиці, і створити більш інклюзивне та представницьке політичне середовище. Підвищення представленості жінок у політиці може покращити результати політичного процесу. Представництво жінок допомагає формувати політику, яка враховує потреби та інтереси всіх громадян, що призводить до більш ефективного управління.

Гендерні питання необхідно розглядати окремо від дискримінації, насильства та соціальної справедливості. Політика, спрямована на розширення соціально-економічних прав.

Варто зазначити, що жінки повинні бути представлені в політиці, але це не панацея від усіх гендерних проблем. Збільшення представництва жінок у політиці може покращити результати політики, зміцнити демократичне управління, зосередити увагу на гендерних питаннях та розширити можливості жінок соціально та економічно.

У 2003 році Руанда прийняла конституційне положення, згідно з яким жінкам буде належати 30% місць у парламенті. Гендерний баланс у Руанді значно покращив представництво жінок у політиці. Досягнуто значного прогресу у просуванні політичного представництва жінок. Ці зусилля дали позитивні результати, і Швеція продовжує займати високі позиції з точки зору політичного представництва. Політичне середовище, в якому враховуються гендерні аспекти, є більш інклюзивним. Організація "самозайняті жінки" (SEWA) та Національна Спілка жінок (NAWO), лідери політичного руху NAWO.

Усунення таких бар'єрів, як культурні обмеження, структурні бар'єри, гендерні стереотипи та взаємозв'язок, може допомогти створити більш справедливе політичне середовище [35].

Такі стратегії, як система квот, розвиток лідерських якостей, освітні можливості та участь громадянського суспільства, відіграють ключову роль у розширенні політичних можливостей жінок. Переваги збільшення представництва жінок включають покращення політичних результатів, зміцнення демократичного управління, вирішення гендерних питань та розширення соціальних та економічних можливостей. Приклади з Руанди, Швеції та Індії показують ефективність різних підходів до розширення політичних можливостей жінок. Необхідні постійні зусилля та співпраця для побудови політичної системи гендерної рівності, що відображає різноманітність думок усіх громадян.

2. ЖІНКИ У ПОЛІТИЦІ. СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ

2.1. Становлення жінок та чоловіків як рівноправних суспільних діячів

Розвиток принципу рівності має давню традицію і відображає прогресивний розвиток соціальної демократії. Принцип рівності багатогранний, його визначення засноване на виявленні особливостей, які впливають на суть принципу. Одним з основних аспектів рівності є рівність чоловіків і жінок, що означає, що гендерний фактор не повинен впливати на рівний доступ до можливостей – право власності.

Слово "стать" запозичене з англійської мови і включає біологічні, соціальні та культурні характеристики, якими володіють люди залежно від їх статі. У науці про сім'ю цей термін пояснюється соціальними ролями чоловіків і жінок. Гендерна рівність означає рівноправність у всіх сферах суспільного життя, незалежно від статі.

Гендерна рівність є частиною загального принципу рівноправності в демократичних суспільствах [65]. Сьогодні закон передбачає рівну свободу для всіх, незалежно від статі. Принцип гендерної рівності сформульований в правах людини як універсальний стандарт рівності, застосовний як до чоловіків, так і до жінок. Концепція гендерної рівності в контексті соціально-політичного розвитку включає такий аспект, як формальна рівність перед законом, включаючи усунення перешкод, викликаних дискримінацією в минулому [44].

Процес розробки законів, заснованих на принципі гендерної рівності, в країнах по всьому світу визначається такими факторами, як традиції, мораль, політичні норми і релігійні переконання. Навіть в Європі спостерігається загальна тенденція до створення підходів до забезпечення гендерної рівності в правовій системі, незважаючи на відмінності в гендерній політиці в різних регіонах. Незважаючи на значні досягнення в області гендерної рівності, проблема залишається невирішеною.

Ніякі міжнародні норми не можуть гарантувати рівність між населенням України без відповідної законодавчої бази і там, де законодавчі та конституційні положення не можуть бути реалізовані, тому зусилля в цьому напрямку повинні бути продовжені, особливо за допомогою законодавства, спрямованого на ліквідацію дискримінації за ознакою статі.

Враховуючи важливість гендерної рівності для розвитку правової держави, законодавці повинні впровадити ефективні механізми правового нагляду, які не тільки відповідають нормам права, а й сприяють формуванню правової свідомості громадян [37].

Одним з таких механізмів є визначення концепцій, що гарантують рівні права і можливості для жінок і чоловіків, і включення цих принципів в законодавство. В цілому, в Україні відбуваються позитивні зміни, особливо після прийняття в 2005 році "Закону Про забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок", проте необхідні подальші зусилля для створення механізмів забезпечення гендерної рівності на законодавчому рівні і досягнення рівності в повсякденному житті, сімейних і особистих відносинах. У ньому також зазначається, що гендерна рівність ще не досягнута повною мірою, і продовжують надходити повідомлення про випадки насильства та дискримінації [4].

Ці виклики вимагають спільних зусиль державних установ та політиків, які вважають, що гендерна рівність є невід'ємною частиною демократії та верховенства права та забезпечення того, щоб виконавча влада і парламентське керівництво відображали інтереси тих, хто в них працює, включаючи гендерний склад, сприяє справедливості та ефективності цих інститутів.

Досягнення гендерної рівності в політиці вимагає, щоб жінки та чоловіки мали рівні місця в парламенті. Створюючи інклюзивне робоче середовище та заохочуючи рівний доступ до керівних посад (наприклад, роботу в парламенті та парламентських комітетах), ми можемо досягти рівного доступу до цих посад і, як наслідок, мати рівні можливості брати участь у процесі прийняття рішень.

І усунути соціально-економічні бар'єри для участі в політичному житті (наприклад, цілеспрямована національна політика, що враховує гендерні аспекти).

У 2021 році жінки займали в середньому 31,6% місць у Палаті представників чи позачергових палатах депутатів України. У інших 10 палатах представників частка жінок становила 26%. Починаючи з 2017 року частка жінок буде нижчою за 20% у Мексиці та Новій Зеландії, а до 2021 року частка жінок у Палаті представників або однопалатних законодавчих органах перевищить 20% у Колумбії та Угорщині, а також у Франції, Новій Зеландії, Японії, Південній Кореї та Туреччині. Різноманітність в уряді Нової Зеландії досягає 13 процентних пунктів. Але за цей же період були й серйозні невдачі: частка жінок впала на 10 відсотків у Словенії, на 7,9 відсотків в Ісландії та на 5,5 відсотків у Німеччині.

Гендерний баланс у міністерських кабінетах є чітким показником відданості урядів гендерній рівності: у 2021 році в країнах ОЕСР жінки займатимуть у середньому 34% міністерських посад у федеральному чи центральному уряді, що на 6 процентних пунктів більше, ніж в інших країнах. У 2017 році кількість жінок на міністерських посадах у країнах ОЕСР значно зросла: у 16 країнах ОЕСР жінки обіймали понад 40% міністерських посад.

Крім того, у таких країнах, як Іспанія, Фінляндія та Франція, також спостерігається збільшення частки жінок на міністерських посадах. Частка жінок, які займають державні посади, досягає 50%. Крім того, частка жінок на міністерських посадах також значно зросла в Австрії, Бельгії та Сполучених Штатах, і в 2017 році вона збільшилася більш ніж на 29 відсотків, а в Угорщині, Південній Кореї та Португалії - більш ніж на 18 відсотків. У випадку зі Сполученими Штатами це можна пояснити бажанням президента призначати різні посади та керівництво. Після загального поліпшення ситуації в деяких країнах відбувся зворотний розвиток подій: в період з 2017 по 2021 рік найбільше скорочення частки жінок в Кабінеті Міністрів спостерігалось в Словенії (на 31,3 процентів), Польщі (на 17,9 процентів) і Естонії (на 14,3 процентів) [53].

За останні 30 років участь жінок у політичному житті продовжувала зростати, і до кінця 2023 року представництво жінок у парламенті ОБСЄ досягне рекордного рівня. Більш пильний погляд на представленість жінок в державних, муніципальних радах і адміністраціях показує, що ситуація в регіоні ОБСЄ є більш складною і не має чіткої тенденції.

Незважаючи на досягнутий прогрес, країнам ОБСЄ ще належить пройти довгий шлях для досягнення гендерної рівності і політичного представництва, оскільки чоловіки значно перепредставлені у всіх основних законодавчих і виконавчих органах, включаючи лідерів партій, голів парламентів, глав урядів, глав держав і мерів міст.

Управління політики та виборів традиційно розглядається як "чоловіча робота". Традиційно просування гендерної рівності розглядається в першу чергу як "жіноче питання" і є обов'язком жінок-політиків, які часто не вносять істотного внеску.

2.2. Шлях від основних перешкод участі жінок в політичних процесах до моделі гендерного паритету

Жінок в політиці явно недостатньо, тому що реальний розвиток можливий тільки при рівній участі чоловіків на керівних посадах. Важливо враховувати проблеми, з якими стикаються жінки на політичній арені. Жінкам часто відмовляють у можливостях, незважаючи на їх потенціал та здібності, через відсутність фінансових ресурсів та впливових зв'язків. Крім того, соціальні інститути, які зміцнюють почуття самотійності жінок, посилюють проблему, ставлячи жінок у несприятливу політичну ситуацію [45].

Нависла загроза насильства підриває довіру багатьох жінок і заважає їм повноцінно брати участь у суспільному і політичному житті. Гендерна нерівність, що корениться в релігійних нормах, є однією з головних перешкод на шляху політичної кар'єри і багатьох інших його життя. Наукові установи завжди відігравали важливу роль у підвищенні інтересу жінок до політики. Крім того, щоб

заохотити більше жінок стати красивими, необхідно створити більше спеціальних посад, важливих для жінок [71].

Нарешті, слід зазначити, що участь жінок у політичному житті важлива для подолання політичних перешкод, бідності, страху, гендерної нерівності, безгромадянства та інших практичних проблем, з якими стикаються жінки, і що необхідно вживати позитивних заходів для сприяння реалізації прав жінок. Місцеві дії та колективні зусилля можуть розширити участь жінок у політичному житті та створити більш представницьке та процвітаюче суспільство.

Тема участі жінок у політичному житті має велике наукове значення, оскільки гендерна рівність у політичних правах є головним чинником розвитку демократичного суспільства. Дослідження показують, що політичний статус жінок у Європі поступово покращується, але в багатьох країнах, особливо в Північній Африці та Західній Азії, статус жінок дуже низький [31].

Загалом, забезпечення прав жінок та рівних можливостей у політичному процесі є важливим кроком до досягнення соціальної справедливості та демократії. Тільки комплексний підхід і скоординовані дії на рівні міжнародних стандартів можуть допомогти демонтувати традиційні структури, що обмежують участь жінок у прийнятті важливих політичних рішень.

2.3 Роль жінок у міжнародних відносинах. «М'яка» сила

Населення світу може вказати на проблеми, пов'язані зі структурою цих суспільств і функціонуванням міжнародних відносин. Вплив участі в політичному житті і механізмів прийняття рішень дає деякі важливі відомості про форму і масштаби взаємин з політичними, економічними і соціальними інститутами, в яких живуть люди.

Ці відносини включають нагляд за політикою та прийняттям серйозних рішень. Необхідно впроваджувати процес, голосувати, замість того, щоб просто

отримувати інформацію, ставати кандидатом на виборах, проявляти активність в політиці і вимагати участі в механізмах прийняття рішень.

Сьогодні жінки недостатньо представлені в політичних механізмах та механізмах прийняття рішень, що є чіткою ознакою сексизму в ключових структурах, інститутах та процесах міжнародної політики та світового економічного порядку. На додаток до недооцінки та недосконалості жінок, структура нинішнього політичного та економічного порядку має довгу історію, пов'язану з тим, що чоловіки, а не жінки, стали вирішальними учасниками політики, і насправді має деякі характеристики, які створюють та підтримують такий вид дискримінації.

Дуалістична патріархальна ідеологія розглядає жінку як щось просте та природне, а чоловіка - як творця цивілізації та культури. Це починають ставити під сумнів, але це не «особисте» питання. Жінки завжди боролися за рівність, свободу та сестринство. З розвитком жіночого дискурсу настала епоха появи сучасних політичних ідей [13].

Можна стверджувати, що ставлення до відносин між жінками та політикою було сформовано переважаючими політичними поглядами того часу. Озираючись на історію, ми бачимо, що жінки не вважались громадянами або не могли користуватись важливими правами людини.

"Вальс, або Левіафан" Томаса Гоббса забезпечує гегемонію у зовнішній політиці країни, направляючи країну, що характеризується її громадянами, або, навпаки, направляючи партію, яка завжди становить загрозу безпеці. Або причиною проблеми вважається образ жінки. Патріархат в міжнародних відносинах Незалежних Держав ґрунтувався не тільки на внутрішній і зовнішній політиці, а й на економічних і соціальних перевагах, процесах, які тривають і донині.

Без аналізу історії виникнення і розвитку фемінізму неможливо оцінити феміністський підхід до теорії міжнародних відносин. Слово "жінки" в міжнародній політиці на жаль досі означає, що багато представниць прекрасної статі, незалежно від раси, релігії чи національності, досі стикаються з подібними

проблемами. Гендерна рівність також включає політичні, економічні, психологічні та інші аспекти рівності. Це очевидний наслідок вимог жінок щодо виборчих прав, рівної освіти та інших прав у 19-му та на початку 20-го століть. Це називається першою хвилею фемінізму. Це стало очевидним у 1960-х, особливо в 1970-х [63].

Правила, визначення, інструменти та методи соціальних наук піддаються критиці як у політичному житті, так і в науці.

В основі сестринства лежить відкриття того, що жінки універсальні. Це служить об'єднуючою ідеологією щодо єдності всіх жінок. Ми представляємо відомий висновок про концепцію маскулінності і переваги чоловіків над жінками в таких країнах, як, наприклад, росія, а також про підтримку ідеї відходу з суспільства.

1980-ті роки знаменували початок ери трансформації визначень, концепцій та теорій, а також змін у міжнародній системі. В умовах біполярної системи люди висловлюють свою расову, етнічну, релігійну та сексуальну ідентичність, а також свої громадянські права [62].

Цей період був названий третьою хвилею фемінізму в історії фемінізму, і метою обговорення в цей період є розширення руху жінок на більш широку базу та за її межі, зрозуміло, що мікропроблеми, які обмежують і пригнічують жінок, вирішуються, а також вживаються заходи та ведеться просвітництво. У XVIII і XIX століттях багато феміністичних письменниць і мислителів вважали, що жінки повинні мати такий самий інтелект і потенціал, як і чоловіки, а отже, рівні громадянські та політичні права.

Поєднувати публічні та соціальні аспекти політичного життя - це фундаментальне політичне право, але вони позбавлені його.

Навіть якщо сьогодні всі країни визнають чоловіків і жінок рівноправними громадянами і створюють правову інфраструктуру, рівні юридичні права не означають рівних можливостей і рівних прав на політичне представництво і участь. Однією з найважливіших причин цього факту є те, що жінки продовжу-

ють залежати від чоловіків в рамках патріархальної соціальної системи і, з іншого боку, від держави.

Право обирати представників у 19 столітті перетворилося на вимогу фемінізму. Жіночі політичні рухи, особливо рух за виборче право жінок, виникли у Великобританії та інших європейських країнах наприкінці 19 століття [61].

Під час цієї боротьби в 1918 році жінки у віці старше 30 років у Великобританії отримали право голосу. Британські жінки продовжували боротися за рівні виборчі права і, нарешті, отримали рівні виборчі права з чоловіками в 1928 році.

Ще одним політичним правом, пов'язаним з громадянськими правами, є політичне представництво. Рівність політичного самовираження означає, що кількість чоловіків і жінок має бути однаковою. У 1989 році на конференції, організованій Радою Європи в Страсбурзі, Рада Європи запропонувала Декларацію про демократію, засновану на рівному політичному представництві [45].

Конституція та інші правові та політичні норми стверджують, що жінки та чоловіки є невід'ємною частиною всіх суспільств і мають однакові цінності та рівні права, але можна сказати, що жінки та чоловіки користуються рівними правами навіть у більшості розвинених країн.

Майже всі країни світу повністю впровадили гендерну рівність. Присутність жінок у всьому світі в 21 столітті є очевидним фактом, проте стикається з серйозними проблемами, які можуть бути вирішені тільки в рамках прав людини, такими як економічна і політична діяльність і рівноправна участь в соціальних структурах і процесах. Таким чином, недостатня представленість жінок у міжнародних та національних політичних механізмах та механізмах прийняття рішень має наслідки, які виходять за рамки відсутності представництва та участі. Розширення участі жінок у політичних механізмах та механізмах прийняття рішень не слід розглядати як вимогу справедливості та рівності.

2.4. Видатні жіночі постаті в політиці на прикладі «залізної леді» Маргарет Тетчер. Маргарет Тетчер як приклад впливовості жінки на міжнародній арені

Маргарет Гільда Робертс (уроджена Тетчер) народилася в Грантемі, Лінкольншир, Центральна Англія, 13.10.19250). Вона покинула рідне місто, коли їй було 18 років, але так і не повернулася. Маргарет так і не позбулася місцевого акценту. Вона була другою і останньою дитиною в Сім'ї Беатріс Робертса і Альфреда Робертса, а її сестра Мюріель була на 4 роки старша. Коли народилася Маргарет, батько Альфред став власником невеликого продуктового магазину, а її мати Беатріс була кравчиною. Сім'я була дуже релігійною, належала до методистської церкви, а Альфред був її проповідником. Щонеділі сім'я ходить до церкви тричі — вранці, вдень і ввечері. Її батьки не курять і не п'ють, але іноді п'ють домашнє вино, приймаючи гостей.

Через багато років Маргарет сказала, що все, чого вона досягла, завдяки її батькові. Альфред не мав офіційної освіти, але, за словами Тетчер, він був найкращим читачем, якого вона знала. Їй забороняли вживати такі слова, як "не можу" і "важко", в той час як політичні противники пізніше знущалися над нею, називаючи "дочкою зеленщика", але Маргарет не було соромно.

Коли Маргарет було десять років, її сім'я була не дуже заможною, але й не бідною. Магазин її батьків був найбільшим у цьому районі, у нього було п'ять власників, і Мегі з сестрою після уроків ходили до магазину продавати цукерки та печиво.

Сімейний магазин став офіційним центром консервативного руху в Грантемі, а батько Маргарет був лідером місцевого відділення Консервативної партії.

Пізніше, коли Маргарет покинула будинок, її батько був обраний міським радником і мером Грантему. Політичні погляди Маргарет почали формуватися в ранньому віці: у віці 10 років вона брала участь у передвиборчій кампанії Консервативної партії, поширюючи матеріали для Палати представників під час загальних виборів 1935 року, коли багато хто сміявся з неї за те, що вона хотіла стати членом парламенту, але це її не зупинило, тим більше, що у британському парламенті було багато наложниць.

Через 9 років Маргарет здобула неймовірну перемогу на міському іспиті. Їй не подобалася хімія, але вона просто хотіла вступити в Оксфорд на максимально конкурентній основі. Вона не мала необхідних балів, але кілька студентів коледжу не подали заявки, і її прийняли.

На той час Оксфорд уже не був центром ультраконсервативних поглядів. Навпаки, більшість політично активних студентів дотримуються поглядів лібералів, соціалістів та інших «лівих».

Коли Маргарет навчалася в коледжі, її співмешканцем був студент-комуніст. Університетські консерватори вважаються неефективними щодо старих шкіл, тому деякі консервативні першокурсники змінюють свої погляди або взагалі припиняють політичну діяльність. Але, незважаючи на численні зіткнення з політичними опонентами, Маргарет залишилася вірна своїм переконанням і стала ще більш затятою консерваторкою. Маргарет старанно вивчала хімію і закінчила всі курси, але в дипломі вона посіла 2-е місце.

Вона зізналася, що проводила багато часу в політиці і не прагнула досягти найкращих результатів, тому що її головною метою була політична кар'єра. Окрім вивчення хімії, вона активно займалася публічними виступами і на третьому курсі стала президентом Оксфордського консервативного товариства. Її поважали за тверду думку та рішучість, але замість того, щоб вихвалити, її часто ненавиділи. Наприклад, наприкінці свого перебування на посаді прем'єр-міністра опитування показало, що 33% британців поважали її, а 67% ненавиділи [47].

Маргарет була присутня на Національній конференції Консервативної партії в 1946 і 1948 роках, що стало першим кроком на шляху до того, щоб стати великою партією, і її передвиборче гасло "вибирай між ліберальною партією і партією рабів" відображало її погляди. З тих пір вона двічі намагалася балотуватися в Конгрес, але обидва рази зазнала невдачі. Після закінчення університету Маргарет працювала в хімічній лабораторії в Ессексі, але не дуже досягла

успіху в науці. Однак, отримавши юридичну освіту, вона встановила важливі зв'язки з бізнесменами для підтримки політичної діяльності.

У 1950 році у неї зав'язалися близькі стосунки, і вона вийшла заміж. Хоча він був набагато менше зацікавленим в політиці, ніж Маргарет, він був консервативним і підтримував її політичні амбіції. Після одруження вона кинула університет, але досягла великих успіхів у світовій політиці.

У 1953 році Маргарет стала мамою близнюків Керол і Марка. Вона вирішила зосередитися на сім'ї, але продовжити політичну кар'єру. Пізніше її дочка описала свою матір як жорстоку і недобру жінку, нездатну принести тепло в життя своїх дітей.

У 1955 році місіс Тетчер знову спробувала балотуватися на парламентських виборах, але її кандидатура була відхилена, оскільки партійне керівництво засумнівалося в здатності молодої матері двох дітей ефективно вести передвиборну кампанію.

До 1959 року, коли вона стала членом парламенту від Партії Фінчлі, вона здійснила свою дитячу мрію стати національним політиком. Її парламентська кар'єра швидко стала успішною, і її перший виступ не залишився непоміченим критиками, але через 2 роки прем'єр-міністр Макміллан запропонував їй посаду секретаря парламенту з питань пенсій та соціального забезпечення.

Це мало стати початком її кар'єри в цьому процесі. Маргарет продовжувала виступати проти підходу уряду до соціального забезпечення, який вона називала "реакційним", але її ім'я стало відомим у політиці.

У 1974 році, коли консервативний уряд Едварда Гіта зазнав фатальної поразки під час загальнонаціонального страйку шахтарів, що стало найбільшою перемогою в історії британських профспілок, Гіту погрожували і він закликав до дострокових парламентських виборів. Але вперше в своїй історії Лейбористська партія отримала абсолютну більшість у парламенті. Гіт йде з поста ліберала і прем'єр-міністра.

Гарольд Вільсон вважав, що Маргарет Тетчер стала лідером у важкий час, коли була серйозна криза. Всі аналітики сходились на думці, що якщо рано чи пізно вона стане лідером партії, у неї не буде шансів на перемогу.

У 1979 році місіс Тетчер перемогла на загальних виборах і стала першою жінкою прем'єр-міністром Великобританії. За 30 років з 1945 по 1975 рік частка Великобританії у світовому промисловому виробництві скоротилася вдвічі, а економіка занепала. Розпад Британської імперії та багато соціально-економічних проблем створили враження, що Британія розвалилася. Незважаючи на зміну урядів лейбористів та консерваторів, Великобританія залишилась в рамках посилення державного контролю та бюрократії та "соціалістичного консенсусу".

Тетчер спробувала змінити цю ситуацію, запустивши стратегії, спрямовані на мінімізацію державного втручання в економіку, зниження податків, відкриття ринків і скорочення державних витрат. Її політика, натхненна ідеєю нового монетаризму та економічною філософією Мілтона Фрідмана, дозволила Великобританії стабілізувати економіку, знизити інфляцію та відновити економічне зростання.

Однак у перші роки її правління умови були важкими, і багато її реформ були зустрінуті з сильним невдоволенням. Високий рівень безробіття та скорочення соціальних витрат спричинили хвилю протестів; у 1982 році місіс Тетчер заручилася підтримкою у Фолклендській війні проти Аргентини, що зміцнило її правління на кілька наступних років.

Під час свого перебування на посаді прем'єр-міністра місіс Тетчер знову виграла "війну" проти британських профспілок, придушивши страйк шахтарів в 1984-1985 роках. Завдяки її економічним реформам економіка Великобританії почала відновлюватися, інфляція знизилася, а безробіття знизилося.

За 11 років правління Тетчер темпи економічного зростання Великобританії досягли найвищого рівня серед усіх великих розвинених країн. Тетчер була політиком, який мав сильний характер, чіткі принципи і був готовий боротися з ворогом.

Її політичний стиль стверджував, що підприємці та представники технологічної галузі були співвітчизниками, тоді як бюрократи та члени профспілок були аутсайдерами, і на відміну від ранніх колективістських тенденцій, які чітко розділяли "нас" та "їх", вона прагнула відновити державну владу та посилити роль індивідуальних ініціатив.

Місіс Тетчер також мала значний вплив на міжнародну політику. Вона зіграла важливу роль у припиненні холодної війни, ставши першим західним лідером, який знайшов спільну мову з Михайлом Горбачовим. Але, незважаючи на її успіх, жорстка політика місіс Тетчер, особливо поділ суспільства на "нас" і "їх", в кінцевому рахунку призвела до її відставки.

Після того, як місіс Тетчер закінчила свою політичну кар'єру, вона зайнялася дослідженнями з політичних та геополітичних питань та опублікувала монографії, які мали значний вплив на політичну думку.

У 2004 році місіс Тетчер посіла третє місце в опитуванні Financial Times і була визнана європейським лідером, який мав найбільший вплив на європейський розвиток за останні 25 років.

Колишня прем'єр-міністр Великобританії обожнювала тільки папу Римського Івана Павла II, політичну кар'єру якої він підтримував, і, що цікаво, Михайла Горбачова.

Спадщина місіс Тетчер корениться в її економічній та політичній ідеології, відомій сьогодні як тетчеризм. Тетчеризм посилив незалежність окремих людей від держави, включаючи відмову від надмірного втручання уряду в економіку, скорочення витрат на соціальні послуги та законодавчі обмеження для профспілок. Тетчер не була проти соціальної держави, але була стурбована зловживаннями цією системою, і тетчеризм також спирався на етичні принципи, які впливали на формування політики, такі як націоналізм, турбота про народ та моральний абсолютизм. Віра в те, що всі дії за своєю суттю правильні чи неправильні. Це зміцнило її рішучість переслідувати політичні цілі, засновані на добрі і злі.

Тетчер вважала себе засновницею ліберального руху. Ліберальний рух прагне до максимальної автономії та політичної свободи, наголошуючи на індивідуалізмі. Концепції, пов'язані з тетчеризмом, були значною мірою результатом повоєнної ідеології, яка розвивалася, поки прем'єр-міністр була при владі. Тетчеризм часто використовувався для опису ідеології місіс Тетчер, і вона також використовувала цей термін під час перебування на посаді. Зрештою, за тетчеризму роль уряду полягала в тому, щоб змусити людей регулювати своє ділове життя..

Яскравим прикладом ідеології пані Тетчер було її прагнення до приватизації. На її думку, приватизація є однією з проблем, пов'язаних з надмірним державним регулюванням, що перешкоджає автономії.

Крім того, багато існуючих державних підприємств були неефективними, і Тетчер прагнула приватизувати державні служби, такі як телебачення і радіо, водопостачання, аерокосмічна промисловість, газопостачання та електропостачання.

До кінця 1980-х років кількість приватних акціонерів зросла в 3 рази, уряд продав орендарям 150 мільйонів одиниць державного житла, а Маргарет Тетчер змінила ставлення суспільства до приватизації державних послуг та приватної власності. Також спостерігався перехід від крайніх правих до приватизації.

Уряд Тетчер заохочував розвиток вільних ринків та зміцнював політичну та економічну свободу. Успіх реформ Уряду Тетчер призвів до подібних змін у Європі та Латинській Америці. Приватизація сама по собі справила значний вплив на світову економіку, прискоривши економічне зростання і підвищивши рівень життя, оскільки приватизовані компанії скорочують витрати і покращують якість послуг. Окрім економічних успіхів, місіс Тетчер критикували за ігнорування принципів соціальної справедливості, рівності та інклюзивності.

Вона вважала, що, хоча обговорення гомосексуалізму в школах заборонено, традиційний шлюб і нуклеарна сім'я є наріжними каменями кращого суспільства. Одностатеві шлюби також не були підтримані нею. Вона виступала проти

гендерних забобонів, але не проклала шлях для інших, оскільки вважала, що особливої уваги до цього не потрібно [52].

3. ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: МІСЦЕ ЖІНКИ

3.1. Залучення жінок в політичний процес як частина становлення незалежної Української держави. Гендерна рівність як елемент демократичного шляху України

За останні десятиліття визнання та легалізація гендерних відносин в Україні зазнала значних змін, активно впроваджуються механізми забезпечення гендерної рівності. Для ефективного здійснення і регулювання гендерних відносин важливо визнавати цінність гендерної рівності не тільки в суспільстві в цілому, але і в окремих інститутах. Йдеться насамперед про запобігання гендерній дискримінації, забезпечення рівноправної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно значущих рішень, особливо в політичній сфері та на ринку праці, рівні можливості для поєднання кар'єрних і сімейних обов'язків, попередження гендерного насильства.

Україна ратифікувала безліч міжнародних документів, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок, зокрема Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію дискримінації щодо жінок і цілі розвитку тисячоліття [10]. Це дозволить Україні визначити гендерну рівність як важливий елемент подальшого розвитку та пріоритет державної політики. На державному рівні гендерна рівність гарантується Конституцією України, Трудовим кодексом та Законом України "Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок" (2005). Однак, незважаючи на існуючу законодавчу базу, доступ жінок до політичних посад все ще обмежений. Так само невелика кількість жінок займає керівні посади в уряді, органах місцевого самоврядування, великих корпораціях та приватному секторі. Це ефективний механізм доступу жінок до вищих посад. Гендерні квоти є одним з найбільш успішних інструментів в ЄС.

В Україні система гендерних квот регулюється лише на рівні декларацій, тобто Законом «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок в Україні» та Змінами до Закону «Про політичні партії» [3]. Через відсутність

чіткого механізму забезпечення цієї системи квот не досягли бажаних результатів на виборах до Конгресу 2014 року.

В даний час Верховна Рада запропонувала санкції за недотримання цієї квоти, тобто відмову від цієї квоти, що передбачають введення гендерних квот в документах виборчих списків, прийнятих політичними партіями, які надають українським жінкам право голосу на місцевих виборах. Але цей захід є лише першим кроком у досягненні гендерної рівності в Україні.

Для подальшого досягнення цієї мети нам потрібно працювати над забезпеченням рівних можливостей для жінок на керівних посадах в уряді, органах місцевого самоврядування та великих компаніях.

Гендерна рівність реалізується в основному на національному рівні за допомогою політики, спрямованої на забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок. Гендерна політика країни включає, зокрема, забезпечення рівного соціального статусу чоловіків і жінок, рівних можливостей для реалізації прав людини, доступу до соціально-економічних ресурсів і політичного, соціального, економічного і культурного розвитку країни. В Україні необхідно враховувати міжнародний контекст. Міжнародні організації продовжують стежити за станом справ в області гендерної рівності [48].

Так, в Індексі гендерної рівності щорічного звіту Програми розвитку ООН Україна посіла 83 місце за людським розвитком у 2014 році. [2] Згідно зі звітом Freedom House, дискримінація за ознакою статі в Україні є незаконною, але все ще має місце. Питання гендерної рівності також відображаються в щорічних глобальних звітах, таких як Global Gender Gap Report. У 2014 році Україна посіла 56 місце серед 142 країн, і найбільшою проблемою залишається політична сфера.

У рамках Цілей розвитку тисячоліття Україна взяла на себе чітке зобов'язання щодо забезпечення гендерної рівності, особливо в представницьких органах влади, а також поставила за мету збільшити частку жінок у Верховній Раді щонайменше до 30% до 2015 року. Для досягнення цих цілей необхідно

запровадити тимчасові спеціальні заходи, наприклад систему гендерних квот, інакше досягти поставлених цілей буде дуже складно.

Україна ратифікувала одну з найважливіших міжнародних угод про права жінок - Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) - у 1980 році, після чого держава зобов'язана подавати звіт про виконання своїх зобов'язань Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок кожні 4 роки [11]. Як згадувалося в попередньому звіті, забезпечення рівних прав чоловіків і жінок в Україні є спірним питанням. З одного боку, були вжиті практичні заходи для створення механізмів захисту прав та інтересів жінок відповідно до міжнародних стандартів. Тим часом ідеологічна реформа в області гендерної рівності ще не була повністю здійснена.

Зміни в гендерній політиці в Україні після розпаду Радянського Союзу чітко відображені в переліку державних інститутів, але з 1995 року також була визнана роль жінок як рівноправних громадян, у тому числі у вирішенні питання про права жінок [12] [16] [17]. До 2006 року при Президентіві України були створені Рада у справах жінок і репродуктивних питань і Рада з гендерної політики Верховної Ради України. Він призначений в першу чергу для домогосподарок і повністю відповідає концепції гендерної рівності [7].

Україна проголосила «національний гендерний паритет» у 2007 році, але це було радше формальністю, ніж результатом значних змін у гендерній політиці державної служби, і до 2010 року понад 100 звітів висвітлювали вжиті заходи.

Під час адміністративної реформи 2011 [14] року було ліквідовано Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту, і країна зіткнулася з серйозними труднощами в координації гендерної політики. На рівні місцевого самоврядування досі не створено єдиної інституції забезпечення гендерної рівності, деякі заходи призупинено або впроваджуються неформально.

Державна політика передбачає посилення ролі Міністерства соціальної політики України в питаннях гендерної рівності та створення нової Міжвідомчої спеціалізованої відомчої ради. Законодавчі реформи, зокрема Конституція

України, не тільки гарантують рівні права чоловікам і жінкам, а й забороняють дискримінацію за ознакою статі. Закон України " Про забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок " визначає державну політику в цьому питанні. Забезпечення гендерної рівності, недопущення дискримінації та рівної участі чоловіків і жінок у суспільному житті. Але закони часто критикують як неефективні, оскільки вони не мають механізму забезпечення політики та переслідування за порушення.

Проблема гендерної рівності в Україні стоїть ще гостріше: низька участь жінок у політичному житті, стійкі гендерні стереотипи, висока сегрегація на ринку праці, політичної свободи на урядовому рівні недостатньо для реалізації всіх запланованих змін, незважаючи на активні зусилля міжнародних організацій щодо забезпечення гендерної рівності громадян. За останні роки соціальні медіа та кампанії з підвищення обізнаності громадськості досягли значного прогресу, але мало відомо про закони, спрямовані на покращення становища жінок на ринку праці та в політиці [77].

Незважаючи на офіційну рівність чоловіків і жінок, насправді, жінки все ще стикаються з дискримінацією, особливо в політиці. Факторами, що сприяють цьому явищу, є низький соціальний статус жінок, економічна залежність від чоловіків, нерівномірний розподіл сімейних обов'язків, недостатня політична освіта населення, відсутність підтримки політиків жінками, глибоко вкорінені в суспільстві стереотипи, відзначили експерти.

Наприклад, з чоловічої точки зору політика — це «чоловіча справа». На рівні Національних зборів жінки складають лише 22% усіх депутатів. В Україні цей показник ще нижчий – у Верховній Раді лише 12% жінок, що ставить країну на 107 місце за кількістю жінок серед депутатів.

Дані дослідження громадської мережі «ОПОРА» свідчать, що найбільше жінок серед представників фракції «Самопоміч» (жінки становлять 34% фракції) та «Народний фронт» (15%). Водночас у деяких комітетах, наприклад, у Бюд-

жетному та Антикорупційному комітетах, жінок немає, а комітети з питань охорони здоров'я, науки, освіти та соціальної політики очолюють жінки.

Згідно з дослідженнями, жінки в 2 рази частіше, ніж чоловіки, беруть участь в законодавчій діяльності і виступають в парламенті, але менш активні в підготовці запитів.

Водночас було відзначено, що гендерна політика України реалізується недостатньо ефективно. З законодавчої точки зору, фактичний ефект обмежений. Для поліпшення цієї ситуації існує кілька ініціатив і програм, спрямованих на розширення участі жінок у політичному житті. Одна з них була створена в 2012 році як платформа для висвітлення участі жінок у виборчому процесі та гендерного моніторингу парламентських виборів. Ще одна важлива програма - "жінки-50% успіху України", яка спрямована на підтримку участі жінок у громадському та політичному житті. У той же час дослідження показали, що жінки приходять в політику в основному завдяки впливовим зразкам для наслідування або в якості помічниць діючих політиків. Вони мотивовані вирішенням соціальних проблем, самореалізацією та створенням нових можливостей для себе та суспільства, але також стикаються з такими перешкодами, як подвійне навантаження, низька підтримка політичних партій та громад, проблеми жіночої солідарності та соціальні проблеми [76].

Гендерні квоти також є важливим заходом і можуть встановлюватися політичними партіями законодавчо або добровільно. Багато країн, включаючи Руанду, Афганістан та Ірак, запровадили законодавчі квоти, які встановлюють мінімальне представництво жінок у виборних органах. У той час країни ЄС запровадили добровільні квоти, які були підтримані всіма сторонами і вважалися більш гнучкими. Таким чином, незважаючи на певний політичний прогрес, гендерна нерівність залишається актуальною, і існує кілька аспектів квот, які вирішують цю проблему на рівні національної політики та урядових заходів, включаючи їх розмір (наприклад, гендерна нерівність), 20%, 30%, 40%) і його застосування до позиції в списку (виключення або обмеження).

Однак законодавчі квоти не завжди працюють без механізмів примусу, таких як санкції за порушення вимог щодо реєстрації партій, та стимулів, таких як державне фінансування партійних кампаній.

Загалом, це був досвід більшості країн із квотуванням. Інституційний апарат показує, що, крім гендерних аспектів, квоти також прискорюють участь жінок у політиці. Квоти відіграють важливу роль у зміцненні суспільного та внутрішньопартійного діалогу, проведенні інформаційних та просвітницьких кампаній, роботі з чоловіками з активної підтримки участі жінок у політичному житті, поліпшенні гендерної статистики та вивченні використання часу як ресурсу. В Україні введення законодавчої квоти в розмірі 30% в 2013 році дало бажаний ефект, оскільки на парламентських виборах 2014 року 29 з 20 політичних партій не виконали цю вимогу, Україна зазнала невдачі 10 разів. Згідно з регулярним звітом України Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, країна отримала рекомендації щодо таких заходів, як введення систем квот, а також збільшення представництва жінок на найвищому рівні в різних сферах діяльності.

Що стосується пропорційної закритої виборчої системи, то краще запровадити гендерні квоти на законодавчому рівні, оскільки політичні партії несуть повну відповідальність за включення жінок до виборчих списків. Для цього необхідно підготувати поправки до Закону "Про вибір".

Зокрема, законопроект обмежує частку одностатевих кандидатів в партійному списку (не більше 70%), забезпечує гендерний баланс списку і стежить за дотриманням цих норм з боку виборчої комісії, та за тим, що Україна повинна посилити свої зусилля щодо забезпечення гендерної рівності, в тому числі в політичному житті, в рамках рамки міжнародних зобов'язань і процесу європейської інтеграції. Запропоновані законодавчі зміни спрямовані на створення реального механізму для покращення представництва жінок у політиці та доступу до виборчих списків.

Що стосується квоти, то тут є деякі нюанси, наприклад, розмір (наприклад, 20%, 30%, 40%) і розташування кандидатів у списку (перший і останній). В цілому, досвід більшості країн світу, в яких діють системи квот, показав, що квоти сприяють розширенню участі жінок в політичному житті. Окрім гендерних квот, іншими ефективними механізмами розширення участі жінок у політичному житті є ініціювання суспільного та міжпартійного діалогу, інформаційно-просвітницькі кампанії, співпраця з чоловіками, покращення гендерної статистики та дослідження щодо використання часу як ресурсу.

Україна в 2013 році ввела квоту в 30%, але Вибори 2014 року не виправдали очікувань, 20 з 29 партій не змогли виконати квоту. Причиною стала відсутність управлінських структур і чітких вимог до жінок у списку. Україна вже 10 разів намагалася ввести різні системи квот, але всі вони зазнали невдачі. Згідно з результатами української доповіді Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW) [75], Україна отримала рекомендацію про необхідність таких заходів, як квоти, "при низькому відсотку жінок на керівних посадах в різних областях".

Однак Закон України "Про забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок" визначає позитивні дії як тимчасовий спеціальний захід, спрямований на усунення гендерного дисбалансу, але не визначає конкретні механізми реалізації або зобов'язання [9]. Таким чином, положення законопроекту є скоріше заявою, ніж реальною політикою.

Запровадження системи гендерних квот на законодавчому рівні вписалося б у пропорційну виборчу систему із закритими списками, при якій політичні партії несуть відповідальність за висунення жінок до виборчих списків. З цією метою до Верховної Ради України внесено Законопроект Про внесення змін до деяких законодавчих актів (від 12.12.2014 № 1456). Планується внести наступні зміни:

1. Рекомендується внести зміни до статті 15 Закону України "Про забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок" (2005), щоб забезпечити

представництво жінок і чоловіків однієї статі в політичних партіях, обмеживши членство в політичних партіях. 70% від загального числа людей. Внести зміни до статті 15 Конституції України.

2. Закон України "Про вибори народних депутатів України " (2011) визначає вимоги до частки представників однієї статі у списках партій, за дотриманням яких стежить виборча комісія.

3. Закон України" про попередні вибори депутатів Верховної Ради, місцевих рад та голів сільських, районних та міських поселень Автономної Республіки Крим " (2010) також передбачає забезпечення частки одностатевих депутатів у парламенті Автономної Республіки Крим.

Ця зміна спрямована на впровадження реального механізму забезпечення гендерної рівності та контролю за його дотриманням, що значно підвищить ефективність квот у векторі гендерної рівності. Водночас попередні законодавчі ініціативи носили декларативний характер, без конкретних механізмів забезпечення квот та дотримання вимог.

3.2. Жінки в збройних силах. Порівняння світового та українського досвіду

Історія участі жінок у військовій службі налічує понад 4000 років і охоплює багато культур і країн. Жінки відігравали в армії безліч ролей, від древніх воїволиць до тих, хто в даний час бере участь в таких конфліктах, як війна в Іраку. Роль жінок у збройних силах, особливо в бойових діях, суперечлива, і лише нещодавно жінки почали відігравати більшу роль у сучасних військових процесах [57].

Історично склалося так, що в багатьох країнах жінки зображувалися як символ материнства, опіки і сім'ї, які потребують захисту від зовнішнього світу. З цієї точки зору раніше мало обговорювалась роль жінок як солдатів і захисників країни. Однак факт залишається фактом, що жінки відіграли важливу роль у

військовій історії завдяки численному внеску у ведення бойових дій, який став невід'ємною частиною масової культури.

Дії видатних жінок, яких вшановували у багатьох світових конфліктах, що мали місце в історії, довели, що в минулому не було радіального сексизму в збройних силах, заснованого на неповноцінності жінок.

Природна справедливість вимагає, щоб жінки мали право носити зброю разом з чоловіками, та ставати представницями тих професій, які раніше були суто чоловічими [46].

Роль жінок у бойових діях стала особливо суперечливим питанням у сучасних арміях по всьому світу. Враховуючи, що жінки в більшості країнах не підлягають призову та не беруть участь в боях, деякі розглядають це як форму сексизму, а інші продовжують стверджувати, що фізичні та психічні відмінності між статями, вплив присутності протилежної статі на сексуальну поведінку на полі бою та традиційне уявлення про чоловіків як солдатів є основними причинами.

Ідея участі жінок у бойових діях відкидалася багатьма цивілізаціями з самого початку, і хоча деякі суспільства воліли не дозволяти жінкам битися за свою країну, інші використовували жінок так само часто, як і чоловіків [56].

У деяких країнах жінки служать в армії на різних допоміжних посадах, але в сучасній війні може не бути лінії фронту, і жінки виконують функції жандармерії, ескорту, контролерів і т.д., а також беруть участь в перестрілках у складі підрозділів змішаної раси [1]. Сержант Лі Енн Хестер приєдналася до інших нагороджених солдатів з Raven 42 і отримала 3-ю найвищу бойову нагороду в США. Раніше Хестер була першою жінкою, яка отримала нагороду за безпосередню участь у бойових діях.

Більшість країн приймають жінок на військову службу, але лише деякі країни дозволяють жінкам служити в армії. Сюди входять Канада, Данія, Фінляндія, Німеччина, Норвегія та Швейцарія, де вони можуть служити на певних бойових посадах, а також можуть перебувати на артилерійських позиціях, але

вони все ще не допускаються до спеціальних піхотних підрозділів. Сполучені Штати дозволяють жінкам служити на більшості військових посад.

Як прихильники, так і противники участі жінок у війні наводили деякі аргументи. Багато з цих дискусій стосуються фізичних відмінностей між чоловіками та жінками, а також різної духовності та наслідків для протилежної статі на полі бою.

Оскільки в деяких країнах армії повністю інтегровані, є кілька посилань, які підтверджують або спростовують такі аргументи: однією з найбільш очевидних проблем, пов'язаних із залученням жінок до бойових дій, є те, що в середньому жінки-солдати не такі фізично сильні, як їхні колеги-чоловіки, що може поставити їх у невідгідне становище під час бою з чоловіками. Жінки також мають низьку щільність кісток і більш схильні до переломів [42] [43].

В авіації також існують побоювання, що жіночий організм недостатньо пристосований для того, щоб справлятися зі стресом, який відчувають пілоти винищувачів. Крім того, хоча більшість підводних служб не приймають жінок через проблеми зі здоров'ям у жінок, також проблематично розміщувати людей різної статі в маленьких приміщеннях, про що ми детально поговоримо нижче. [4] За даними Центру військової підготовки, "жінки-солдати в середньому нижчі, ніж чоловіки, мають на 45-50% нижчу силу верхньої частини тіла і на 25-30% нижчі аеробні здібності, важливі для витривалості» [4].

Багато хто вважає, що відсторонення жінок від військової служби є останнім bastionом сексизму. Деякі вважають, що армія є чоловічою професією і що жінкам просто заборонено обіймати ці посади через традиційне переконання, що закон про рівні можливості не повинен поширюватися на військовослужбовців. Багато хто відзначає, що історія сповнена прикладів, коли жінки домагалися видатних успіхів на полі бою.

У сучасній війні розвідка може бути важливішою за втрати противника, і навіть поступки сексизму можуть зменшити готовність солдата до бою. Так само цивільні особи в Іраку та Афганістані, як правило, не бояться жінок-солдатів.

Однак за таких умов присутність жінок-солдатів, які проходять службу в бойових підрозділах, має ту перевагу, що дозволяє проводити обшук цивільних жінок і, іноді, обшук жіночих приміщень в ізольованих мечетях, водночас зменшуючи кількість образ на адресу окупованого населення. Яскравим прикладом є так звані "леви" – жінки американські військовослужбовці, які спеціально для цієї мети беруть участь в патрулюванні і рейдах.

Мелоді Кемп сказала, що австралійські солдати висловлювали подібні побоювання, заявивши, що вони "не хочуть залучати жінок до розвідувальних операцій або спеціальних операцій, оскільки у випадку бойових дій або виявлення їх головним пріоритетом є порятунок жінок, і вони побоюються, що це не закінчиться". Не так просто змусити чоловіків ігнорувати жінок.

Часто брати і сестри, батьки, сини чи інші близькі родичі можуть служити пліч-о-пліч один з одним, тому вони можуть бути більш готові пожертвувати іншими пріоритетами, щоб захистити один одного, ніж підрозділи, в яких немає найближчих родичів, які б служили разом.

Австралійська армія прийняла свою першу жінку в 1899 році, коли була заснована служба медсестер армії. В даний час жінки складають 12,8% в австралійських силах оборони (15,1% у ВПС Австралії, 14,6% у ВМС Австралії, 10,5% в австралійській армії) і 17,5% в резервній армії. [13]

Однак лише 74% посад у Збройних силах Австралії доступні для жінок. Незважаючи на це, згідно з даними за 1998-99 роки, у Силах оборони Австралії найбільша частка жінок-військовослужбовців у світі.

Військово-повітряні сили заборонили жінкам займатися підготовкою поверхонь і покриттям з міркувань безпеки та здоров'я через використання ембріотоксичних речовин. До недавня Австралія не дозволяла жінкам обіймати такі військові посади, які пов'язані з «прямими бойовими діями», як це визначено Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) 1983 року:

- водолазна група з розмінування

- піхота, в тому числі спецназ
- бронетанкові війська
- артилерія
- сапер бойовий

Австралія була другою країною, яка дозволила членам екіпажу підводної лодки бути жінками. Під час війни в Перській затоці в 1991 році перша Австралійська жінка-моряк перебувала на борту корабля "Вестралія" в Перській затоці. У 1992 році було розпочато розслідування у зв'язку зі звинуваченнями в сексуальних домаганнях на борту HMAS Swan, а в 1998 році аналогічне звинувачення надійшло в Академію Сил оборони Австралії.

Оскільки жінки прагнуть до рівності та рівної зайнятості з чоловіками, військові є однією з багатьох професій, які відмовляються відкривати перед ними двері. Багато чоловіків вважають недоречним піддавати жінок ризику і вважають, що їх обов'язок - захищати жінок і дітей. Цей інстинкт може мати глибоке психологічне коріння. Але справедливість вимагає, щоб жінки були рівними з чоловіками у всіх сферах, якщо вони цього хочуть. Жінки довели свою мужність, послідовність і витривалість в найскладніших умовах, включаючи бойові дії. Але коли ми завершимо те, що людство вважає процесом зростання, відмовимося від дитячих практик війни і насильства і будемо використовувати ненасильницькі засоби для вирішення розбіжностей і конфліктів, настане час, коли чоловікам і жінкам більше не потрібно буде бути професійними солдатами.

Розглянемо приклад Англії. Жінка приєдналася до британської армії на всіх посадах, за винятком тих, де "основною місією було закриття та знищення противника"; крім того, за медичними показаннями вона не могла служити в підрозділі підводних човнів Королівського флоту або водолазом-розмінувальником. В даний час жінки складають близько 9% від загального числа військовослужбовців британської армії [17]. Проте жінки-комбатанти можна зустріти в усій британській військовій історії [18].

Раннім прикладом є королева Будікка, яка очолила воїнів племені іцені проти римської армії, яка окупувала Британію близько 62 року нашої ери, і її спадщина часто цитується на підтримку аргументів, які закликають до повної відкритості британських збройних сил для жінок.

За оцінками, під час війни за незалежність США в 1776 році в британській армії воювало понад 5000 жінок. Багато з них були дружинами високопоставлених військовослужбовців, і досить багато було дружин солдатів. Незважаючи на те, що в таборі залишалося якомога більше жінок, вони іноді служили в армії кухарями і медсестрами в обозних поїздах, іноді - санітарками. Так само жінки супроводжували чоловіків на кораблях Королівського флоту і використовувалися як порохові мавпи або допомагали хірургам у битві.

Під час Першої світової війни був сформований допоміжний корпус британської жіночої армії, а в 1917 році генерал-лейтенант Лоусон порадив використовувати його у Франції. Заступник лорда Невіла Мокріді підтримав думку про те, що до жінок і чоловіків на передовій має бути рівне ставлення. Під час Першої світової війни жінки працювали кухарями, лікарями та цивільними особами в британській армії, але жінкам не дозволялося працювати офіцерами, і було багато суперечок щодо заробітної плати, коли в 1917 році був створений жіночий Королівський флот (WRNS), який був розформований у 1919 році.

До Другої світової війни, в 1938 році, була створена Допоміжна територіальна служба, в якій під час конфлікту 20 000 жінок виконували небойові функції, а також служили в жандармерії та артилерії. До цієї служби приєдналася поліція швидкої допомоги. У 1939 р. WRNS був реформований і розширив можливості берегової охорони. У 1949 році жінки були офіційно визнані постійною частиною британської армії, але лише чоловіки могли виконувати повноцінну бойову роль.

Цього року замість WAAC в 1950 році був сформований Королівський жіночий полк. Його ряди збігалися зі званнями чоловіків, що проходять службу в британській армії. У 1991 році персонал WRNS отримав можливість вийти в

море, а в 1993 році WRNS повністю об'єднався з королівським флотом. На сьогоднішній день кілька жінок командували невеликими кораблями Королівського флоту, а нинішній командир військово-морської бази її Величності Клайд-колишній офіцер WRNS.

У 1992 році британська армія розформувала свої підрозділи, у складі яких були лише жінки, і жінки були призначені служити поряд з чоловіками.

Затримання матроса Королівського флоту Фей Терні військово-морськими силами Іранської революційної гвардії в 2007 році призвело до коментарів ЗМІ щодо ролі жінок і матерів у збройних силах.

Головнокомандувач британських збройних сил була жінка (королева Єлизавета II), хоча її посада вказана лише за назвою.

Жінки брали участь у всіх війнах, починаючи з Першої світової, і служили в британській армії більше ста років. В даний час вони складають близько 11% робочої сили і з 2018 року можуть претендувати на всі військові посади. Але нещодавній звіт Комітету оборони Палати представників показав, що, серед інших труднощів, Міністерство оборони досі не надало відповідної форми та спорядження для жінок-солдатів.

Звіт є результатом розслідування, яке збило докази ветеранів, жінок-військовослужбовців та цивільних експертів. Незважаючи на те, що в доповіді вихваляється недавній прогрес Міністерства оборони, він показує, що ще багато чого потрібно зробити для створення рівних умов для жінок у Великобританії. У доповіді детально описуються численні проблеми, з якими стикаються жінки-військовослужбовці на всіх етапах своєї військової кар'єри.

Від невідповідних бронежилетів і відсутності доступу до засобів для гігієни до залякування, домагань і сексуального насильства з боку колег і командирів.

Готовність деяких офіцерів ігнорувати або приховувати випадки фізичного та емоційного насильства щодо жінок в армії означає, що керівництво часто стає на бік порушників, а не солдатів, які скаржаться.

Цікаво також розглянути приклад Німеччини. Гендерна політика Німеччини була однією з найбільш консервативних серед країн НАТО з моменту створення Федеративної Республіки Німеччина в 1955 році. Це часто сприймають як реакцію на розгортання хвилі військової мотивації молодих жінок наприкінці Другої світової війни. Хоча за нацистською ідеологією жінки були звільнені від прямих бойових дій, сотні тисяч німецьких жінок, а також молодих чоловіків, а іноді й дівчат (як артилеристи), служили в артилерійських частинах Люфтваффе; їхні зенітні гармати збили тисячі літаків союзників літак.

У 1975 році перші жінки були призначені в медичну службу Бундесверу. У 1994 році Верені фон Веймарн було присвоєно звання "медичний директор Військово-Повітряних сил". Але вперше жінки були прийняті в німецьку армію в 2000-х роках, після рішення Європейського суду. Зміна в законі відбулася після того, як жінка-оператор електронного зв'язку звернулася до Європейського суду. Суд постановив, що заборона жінкам проходити військову службу порушує принцип гендерної рівності. Після зміни закону перші 1900 жінок зареєструвались, а 244 були прийняті в перший день набрання чинності новими правилами, більшість з яких служили в армії та ВПС [32].

До того, як закон був змінений, 4400 жінок займали медичні або музичні посади в німецькій армії.

Нове законодавство спочатку не мало повної підтримки військових. Згідно з повідомленнями на цю тему, у випадку з солдатами-чоловіками старшого віку "образ чоловіка-воїна зруйнований".

Авторитетний німецький журнал *Der Spiegel* опублікував статтю з негативною оцінкою нового закону. Як і в багатьох інших країнах, які приймають жінок на військову службу, в Німеччині діють спеціальні курси по запобіганню сексуальних домагань. Через кілька років заворушення у Федеральній армії Німеччини майже вщухли.

Сьогодні жінок часто відправляють служити в армію за кордон. За винятком військовозобов'язаних, очікується, що в середньостроковій перспективі частка всього жіночого персоналу зросте приблизно до 15%.

Нещодавно стало відомо, що перша жінка в Люфтваффе отримала ліцензію на реактивний винищувач. Також є кілька досвідчених жінок, які керують вертольотами і транспортними літаками. У 2010-х роках міністр оборони Стівен Сміт оголосив, що в майбутньому жінкам буде дозволено служити на передовій бойових операцій [15].

Цікаво розглянути також приклад Австралії. У січні 2013 року заборону на солдатів-жінок було скасовано, і Сили оборони Австралії відкрили для жінок-солдат найважчі та найнебезпечніші роботи на передовій, включаючи роботу в спецназі.

Особливо цікавим є приклад Ізраїлю. Підполковник Дейв Гроссман коротко згадує у своїй книзі «Про вбивство: психологічні витрати навчання вбивати у війні та суспільстві», що армія оборони Ізраїлю офіційно заборонила солдатів-жінок з 1948 року.

Операції в ближньому бою стали частиною жіночої воєнної справи в Ізраїлі (в 2001 році, ще до публікації, жінки почали складати іспити в бойових підрозділах ЦАХАЛу). Причиною того, що жінок відкликали з передової, була не їх ефективність, а робота, яку виконували піхотинці, коли бачили поранених жінок. Військовослужбовці ІД були свідками того, як солдати, здавалося б, повністю вийшли з-під контролю і зазнають неконтрольованих, оборонних та інстинктивних атак.

Питання гендерної рівності в армії завжди було суперечливим, але роль жінок у збройних силах завжди була високо оцінена.

Крім того, Європейська комісія все більше усвідомлює, що зі зростанням витрат на оборону і появою нових можливостей завдяки інноваціям і технологіям, жінки можуть виконувати свої обов'язки, а й обов'язки чоловіків,

про що йдеться у відповіді парламенту на щорічну доповідь ОДКБ про мир і безпеку.

Жінки беруть участь у військових місіях ОДКБ. Тому, коли були опубліковані результати розслідування, Сполучені Штати вказали, що відповідальність за це несуть військові. EUROMIL провела опитування серед своїх організацій-членів, щоб приділити особливу увагу жінкам і дізнатися більше про участь жінок у європейських збройних силах, військових організаціях та/або профспілках, а також про кроки, необхідні для досягнення необхідного прогресу.

Також було встановлено, що жінки-військовослужбовці частіше, ніж чоловіки-військовослужбовці, були засуджені за наркотики та кримінальні злочини: близько 44% військовослужбовців-жінок США мають ступінь бакалавра порівняно з третиною чоловіків-військовослужбовців. Дослідження, проведене організацією Conflict Environment Observatory (CEOBS), показало, що жінки, як правило, більше цікавляться екологічними проблемами і проявляють більшу активність в захисті навколишнього середовища, ніж чоловіки, тому ми запитали учасників, чи думають вони так само. Наведені вище міркування застосовні і до військового сектору.

Згідно з результатами опитування, загальна частка жінок у Збройних силах становить 13%, що є найвищим показником у Швеції (22%) і найнижчим в Ірландії (7%) [3]. За даними учасників опитування, середній відсоток жінок в армії становить 20%, що є найвищим показником у Болгарії (90%) та найнижчим в Італії. Але ситуація більш збалансована на Кіпрі, в Швеції і Данії. Групи-учасники заявили, що можуть зробити свій внесок після консультацій з військовими лідерами. Вона виступає за вдосконалення обладнання та безперервне навчання, щоб зробити військову культуру більш інклюзивною, підтримувати баланс між роботою та життям, покращувати умови праці та підвищувати обізнаність про гендерну рівність в армії.

Наприклад, Словацька Асоціація ZVSR створила робочу групу, яка постійно стежить за представництвом жінок в армії. Крім того, в Греції Секретаріат з питань гендерної рівності у співпраці з політичним і військовим керівництвом армії створив робочі групи та інституційні структури для вирішення проблеми жінок в армії. БУАФВА також запропонувала запровадити програму наставництва, яка заохочувала б жінок вищого рівня ділитися своїми знаннями та досвідом з жінками нижчого рівня.

Крім того, учасники також висловили пропозиції щодо того, як уряд міг би залучити більше жінок на військову службу. На питання про рівень освіти чоловіків і жінок в армії більшість респондентів відповіли, що ситуація відрізняється від ситуації в Сполучених Штатах і реальних даних немає. Але найціннішими прикладами для розуміння ситуації в Європі є приклади Норвегії та Словаччини. У Швеції 39% жінок продовжують навчання після закінчення середньої школи, порівняно з 52% чоловіків.

У Словаччині загалом 56,07% працюючих жінок у збройних силах мають вищу освіту порівняно з 28,97% чоловіків. Серед сержантського складу майже половина жінок мають вищу освіту, порівняно з 15% чоловіків.

Згідно з опитуванням, проведеним обсерваторією конфліктів та навколишнього середовища (CEOBS), 66,7% учасників заявили, що жінки цінують навколишнє середовище більше, ніж чоловіки, більш схильні до екологічних дій та забезпечують стійкість військових. Збільшення кількості жінок, які проходять військову службу, може покращити функціонування та ефективність армії, і більшість учасників підкреслили, що військове різноманіття може не тільки допомогти покращити імідж армії в суспільстві, але й сприяти трансформації армії.

Збройні сили в галузі культури були посилені добре підготовленим і освіченим персоналом, особливо в області врегулювання конфліктів і миробудівництва.

Однак деякі учасники замислювалися, чи збільшення кількості жінок в армії не тільки принесе значні додаткові переваги, але й сприятиме "озелененню"

армії. Отримані дані показують, що військова професія в Ірані вважається чоловічою, а гендерні стереотипи вказують на те, що жінки не підходять для військової служби. У той же час жінки в армії стикаються з багатьма проблемами від сексуального насильства та домагань до військової форми, яка «не підходить» жінкам.

Ця зміна повинна здійснюватися у співпраці з урядом, військовими відомствами та військовими асоціаціями. Дії повинні бути спрямовані на боротьбу з гендерним насильством і забезпечення рівних можливостей для просування у військовій сфері, а також на зміну уявлень про роль жінок в цих областях. Чим більше жінок служить в армії, тим надійнішою та інклюзивнішою буде армія. Це підвищує ефективність дій в кризових ситуаціях, миротворчих місіях і т. д. Неухильно здійснюється порядок денний в області жінок, миру і безпеки, а також програма міжнародного співробітництва в рамках НАТО, ЄС і організації Об'єднаних Націй. Наприклад, ЄС посилює гендерну рівність в оборонному секторі відповідно до стратегічних напрямків та посилює роль радників з гендерних питань у рамках мандату та оперативних рамок спільної політики безпеки та оборонної співпраці між міжнародними організаціями, громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами, що є важливим для зміцнення гендерної рівності в суспільстві.

У зв'язку з виборами до Європейського парламенту в 2024 році був запущений Європейський виборчий проєкт Euromil, покликаний рішуче підтримати створення більш інклюзивного суспільства і враховує гендерні аспекти, що надає рівні можливості військовослужбовцям.

Співпраця з агенціями НАТО, такими як ПА НАТО та Національна координаційна рада НАТО, завжди була в центрі уваги Euromill. У сучасному світі реалізація гендерного підходу і розширення співпраці між однодумцями вимагають різних думок, порад і стратегій. Мета Euromill покращити співпрацю з партнерами, щоб вони могли швидко та ефективно вирішувати проблеми, порушені в цьому звіті.

Хоча інституційну культуру та ставлення можна змінити для покращення лідерства, існують більш фундаментальні фактори, які заважають військовим по-справжньому вітати жінок. Ідея про те, що солдати асоціюються з чоловіками та певними типами маскулінності як "нормальні" чи "природні", глибоко вкорінена в суспільній свідомості.

Цей зв'язок сягає Стародавньої Греції, коли чоловіки вважалися цивільними воїнами, а жінки залишалися приватними у своїх будинках. І це незважаючи на безліч досліджень, які показують, що жінки можуть грати різні ролі в армії, і жінки, які хочуть вступити в армію, завжди знаходять свій шлях на відміну від чоловіків, представницям прекрасної статі важко "інтегруватися" в армію, тому вони завжди залишаються аутсайдерами.

Повертаючись до прикладу Британії, важливо відмітити, що ЛГБТ, чорношкірі та етнічні меншини також відчувають цю "відмінність" від зразкових британських солдатів. Це створює особливу проблему для британських збройних сил, яким доводиться використовувати широкий спектр навичок і можливостей для вирішення завдань, пов'язаних з формуванням нової інституційної ідентичності. Комітет з оборони Палати представників заслуговує на повагу за проведені ретельне розслідування і подання своєї доповіді. Запропоноване ним рішення могло б поліпшити кар'єрний ріст жінок-військовослужбовців і спонукати більше жінок вступати на військову службу. Дослідження показали, що чоловіки-військовослужбовці, які мають професійні стосунки з жінками-військовослужбовцями, частіше позитивно ставляться до жінок у військових. Отримані результати дають надію на те, що британська армія не завжди гендерно-стереотипною.

Проевропейські демонстрації в 2013-2014 роках закликали українських жінок активніше боротися за свої права, особливо у військовій сфері. Аналіз участі жінок в «Революції Гідності» (так символічно були названі протести і війна на Донбасі, що почалися в 2014 році) показує, чому українське суспільство не зможе брати участь в революції в Росії в 2022-2024 роках. Жінки активно брали

участь у боротьбі за незалежність та визнання протягом десятиліть. Коли Україна здобула незалежність у 1991 році, жінки брали активну участь у процесі створення та демократизації країни.

З 2014 року жінки стали більш помітними учасниками суспільного життя, активно піднімаючи проблему нерівності і починаючи вимагати гендерної справедливості. На початку 2014 року жінки-учасниці АТО вирушили на передову в Донбас, навчаючи волонтерів, журналістів і військовослужбовців кидати виклик традиційним гендерним ролям (захисників і жертв конфлікту) і відновлювати підтримку, визнання і повагу українських революціонерів [67]. З 2014 року українські провінції також досягли успіху в боротьбі з невинуватою дискримінацією за ознакою статі. З 1991 року Україна досягла значного прогресу в просуванні гендерної рівності в усіх сферах життя українського суспільства, включаючи збройні сили, а стаття 24 Конституції України гарантує громадянам рівні конституційні права і рівні можливості для чоловіків і жінок. Як 4 стовпи Стамбульської конвенції (попередження, захист, судове переслідування та координація політики) [66].

У 2015 році було проведено соціологічне дослідження "невидимі табори: участь жінок в АТО" під описовою назвою "невидимі табори", присвячене жінкам-військовослужбовцям (мобілізованим і волонтерським), але сфокусоване в першу чергу на інтересах і вимогах жінок.

Українська армія, як і ринок праці в цілому, характеризується вертикальною і горизонтальною гендерною сегрегацією, яка ігнорується державою [68]. Всього існує 3 великих соціологічних дослідження "невидимих таборів", які показують успіхи і проблеми гендерної рівності в українській армії, статус жінок-ветеранів і проблеми сексуальних домагань в армії. Це перетворилося на глобальний пропагандистський рух, який вивчав і документував участь жінок у захисті України від російської війни. За даними Українського центру підтримки військовослужбовців, загальна чисельність військовослужбовців з 2021 по 2012 рік становить близько 33 000 осіб.

З 2014 року близько 17 000 жінок стали ветеранами війни на Донбасі, а з 2014 по 2021 рік 9 жінок в українській армії загинули на війні. У 2018 році перший український генерал Людмила Шгарі отримала статус офіцера. У 2018 році президент України Петро Порошенко підписав закон "Про рівні права чоловіків і жінок на службу в українській армії та інших військових організаціях", який передбачає рівні можливості для чоловіків і жінок і можливість проходження військової служби, статус і військове звання, а також рівний обов'язок проходження військової служби.»

Україна ратифікувала Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, найважливіший документ про права жінок у світі, і відзвітувала про її виконання [25]. У дев'ятій періодичній доповіді за 2021 рік, представленій Україною, є розділ "Жінки, мир і безпека". Жінки, мир та безпека; покращено захист жінок від насильства за ознакою статі; дівчата мають доступ до військової освіти на всіх рівнях. У період з 2014 по 2019 рік 2 жінки брали участь у переговорах в рамках Тристоронньої контактної групи з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях України. Незважаючи на ці зміни, проблема залишається. У 2018-2012 роках лейтенант Валерія Сікал звернулася до прокуратури зі скаргою на сексуальні домагання з боку свого командира.

Оскільки розслідування інциденту затягувалося, Amnesty International підняла це питання в Україні і зажадала справедливості для військовослужбовців на щорічному марафоні листів, що проходив з 2020 по 2022 рік.

Тому, незважаючи на інші проблеми (брак ресурсів і часу, гендерні стереотипи та інші виклики триваючої війни), українські жінки в цілому відчують відповідальність за свою безпеку. Участь жінок у війні можна проаналізувати з двох основних точок зору: як дійових осіб і як жертв.

По-перше, вони є жертвами існуючого стану речей, страждають від війни і належать до вразливих груп.

По-друге, вони також є членами руху опору, здійснюють власну діяльність та беруть активну участь у різних заходах [68].

Більшість українських жінок, які були евакуйовані всередині країни та за її межі через російську агресію, були українками.

Вони відповідають за догляд за дітьми, людьми похилого віку та інвалідами, і, за даними організації "ООН-Жінки" (станом на 2022-4-29 рр.), жінки та діти також потребують догляду. Діти становлять 550% з 90 мільйонів біженців, які залишають Україну. Це пов'язано з тим, що воєнний стан вимагає, щоб більшість українських чоловіків у віці від 18 до 60 років залишалися в країні. Жінки становлять більшість внутрішньо переміщених осіб, і, як повідомляється, насильство за ознакою статі, включаючи домашнє насильство та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, становить серйозну загрозу для служб. Нездатність надати адекватну допомогу постраждалим. Жінки, евакуйовані під час бомбардувань міста, повідомляли про відсутність санітарних умов і чистої води в перші дні війни.

Жінки-біженки вразливі, деякі з них ризикують стати жертвами торгівлі людьми і сексуальної експлуатації. Жінка, яка втекла до Польщі після зґвалтування, зіткнулася з відсутністю належної медичної допомоги, включаючи аборт.

З початку війни у 2014 році жінки стали важливою групою внутрішньо переміщених осіб [26]. За даними Єдиної інформаційної бази про внутрішньо переміщених осіб, станом на 2020-2011 роки кількість внутрішньо переміщених осіб, зареєстрованих на тимчасово окупованій території Донецької області, становила близько 150 мільйонів.

У Луганській області та Автономній Республіці Крим 59% внутрішньо переміщених осіб становлять жінки.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Людмила Денісова виступила в Давосі і повідомила про військові злочини Росії на Україні: 700-800 громадян, "масові сексуальні злочини - це військова стратегія Росії", - пояснила Денісова. Наприклад, було затримано 25 молодих людей у віці близько 10 років. Після захоплення бандити розграбували підвал вже вагітної Буш, і, як і в багатьох інших війнах, в якості зброї використовувалося сексуальне насильство.

Урядові правозахисники докладають усіх зусиль, щоб зібрати докази і покарати винних.

Коли Росія вторглася в Україну в 2022-2024 роках, жінки брали активну участь у волонтерських службах.

Репрезентативне опитування, проведене Infosapiens у 2022-3-3 роках британським дослідницьким інститутом ORB, показало, що для припинення російської окупації України 59% жінок готові особисто брати участь у збройному опорі.

Згідно з результатами соціологічного опитування, проведеного Інститутом підтримки миру Infosapiensu2022 / 4rootsiza в Осло, 65% українських жінок висловили готовність підтримати українську армію у вигляді догляду за пораненими цивільними особами або зміцнення оборонних позицій.

Нарешті, 69% жінок мають намір підтримати рух опору (надаючи продовольство, інформацію та боєприпаси) і надати військову підтримку українській армії.

У міжнародних та місцевих ЗМІ жінки фігурують як військовослужбовці територіальних сил самооборони та Збройних сил України.

Наприклад, Маріана Ягро, офіцер запасу і експерт з маркетингових досліджень, розповіла The Washington Post, що навчання добре підготувало її до наступного бою.

Ярина Черногуз працює військовим медиком в українській армії вже 2 роки: "1 рік і 1 місяць тому, в 2020 році, я зустріла мого хлопця, який служив у 10-му батальйоні української армії. ЗСУ, командир 8-ї бригади ЗСУ, це правильне місце, і я вирішила проявити до нього повагу".

. Жінки різного віку беруть участь у різних волонтерських заходах: готують їжу, шують одяг, ліки, засоби захисту, забезпечують паливом, виявляють та підтримують вразливі групи населення, надають матеріально-технічну підтримку та надають інформацію, що документує військові злочини. Незважаючи на

поширену думку, що жінки виступають війни і милітаризації, українські жінки (особливо феміністки) захищають Україну від Росії.

Старший волонтер, правозахисниця Марія Берлінська розповідає, чому можна і потрібно озброювати Україну. Серед 12 причин Марія назвала той факт, що "українці не проситимуть іноземні війська воювати разом з ними".

У перші дні війни українці дружно і добровільно вступили в армію. Серед них була ще одна відома жінка. Олександра Матвійчук, координатор Придворного Альянсу, також наголосила на необхідності наявності важкого озброєння в Україні.

Тамара Злобіна, феміністичний редактор веб-сайту, незалежного від статі, підтримує #ArmUkraineNow. У своїй заяві на Facebook вона пояснив, чому світ зосереджений на Перемозі у війнах: "коли ви дивитеся війни в прямому ефірі по телевізору, це означає, що у війнах немає переможців, але насправді війни завжди закінчуються тим, що хтось перемагає.».

Російська концепція "російських заходів" за своєю суттю суперечить гендерній рівності та правам ЛГБТ. Війна також пов'язана з так званим цивілізованим вибором між демократією, рівністю прав, свободою слова і так званими "традиційними цінностями", пропагованими російською владою, які засновані на "патріотизмі, духовності, історичній глибині і повазі". Боротьба «русского мира» за владу, стереотипного прийняття сім'ї та гендеру, гетеросексуальності, прихильності патріархальним ідеалам.

Інші феміністки, такі як Ірина Замуруєва та Дар'я Цимбалюк, звернули особливу увагу на вбивство українських пацифісток, і наголосили на тому, що для них пошук військової підтримки був би простим рішенням, але нинішня пацифістська позиція увічнює насильство, і кожен день цієї війни означає, що гине все більше і більше людей, і не просто людей, а кращих і сміливіших з нас.

Жінки вимушені стати біженцями, організували численні транскордонні акції протесту, щоб привернути увагу міжнародної спільноти до важливості #Support Ukraine, #StandwithUkraine та #saveukrainenow.

Матері вийшли на марші на підтримку українських дітей у зарубіжних містах, а жінки організували демонстрації проти згвалтувань під час війни.

Жінки вимагають заборони на постачання російського газу та нафти до Європейської Ради.

Повномасштабне вторгнення Росії стало вирішальним каталізатором трансформації соціальних ролей, що значно підвищило роль українських жінок у захисті суспільства та підтримці цивільного населення.

Український націоналізм вимагає нового підходу, і весь світ звертає на це увагу. Зверніть увагу на нашу реакцію.

Жінки складають більшість працівників екстреної допомоги, волонтерів та персоналу, який надає допомогу постраждалим через громадські організації та неформальні групи, а також групи швидкого реагування.

Жінки, які працюють у прикордонних та транзитних зонах, мають особливо цінний досвід у той час, коли захист цивільного населення є центральним питанням.

У Полтавській, Сумській, Чернігівській та Харківській областях жінки тісно співпрацюють з групою цивільного захисту Центру допомоги громадянам у конфліктних ситуаціях (CIVIC), приділяючи особливу увагу створенню закладів, які надають житло, харчування та медичну допомогу жінкам.

Тамара Коваленко, заступник голови Пілатинського району Полтавської області, поділилася своїми мотивами з нашою приватною командою.

"Те, що нас сприймають як транзитну спільноту, не означає, що ми не знайомі з війною та обстрілами", - сказала вона.

У перші кілька років спостерігався загальний приплив біженців. Загострення конфлікту підкреслює важливу роль жінок у мобілізації ресурсів, організації розподілу допомоги та наданні необхідної підтримки переміщеним сім'ям та окремим особам.

Незважаючи на особистий ризик та роботу в небезпечних ситуаціях, їх непохитна рішучість відіграла ключову роль у усуненні прогалин, що виникли

через слабкість державних установ на місцевому рівні, та у подоланні часом неефективної міжнародної уваги. Яскравим прикладом впливу жінок є координація гуманітарних зусиль щодо забезпечення розподілу одягу та предметів першої необхідності серед постраждалих.

ВИСНОВОК

Розвиток теоретичної концепції гендеру в міжнародних відносинах почався з інтеграції феміністичної теорії та критичної теорії міжнародних відносин, особливо феміністичного підходу, який прагнув зруйнувати традиційний стереотип про міжнародні відносини як про сферу впливу.

Автори цієї теорії дають уявлення про те, як соціальний структурний гендер впливає на політичні, економічні та соціальні взаємодії між державами. У рамках цієї парадигми важливо враховувати, що протягом історії гендерні питання ігнорувались або применшувались у міжнародних відносинах, створюючи структурні перешкоди для участі жінок у процесах прийняття рішень.

Як феміністична теорія міжнародних відносин досліджує політичні структури та співвідношення сил? Одне з основних теоретичних припущень, на яких заснована концепція гендерного впливу на міжнародній арені, полягає в тому, що влада, ресурси і впливовість в міжнародних відносинах традиційно не належать чоловікам, а цінова нерівність підтримується різними механізмами.

Все починається зі структурних бар'єрів і закінчується культурними стереотипами. У сучасних міжнародних відносинах гендерні питання стали важливою частиною глобальної політики.

Міжнародні організації, особливо організація Об'єднаних Націй, в останні десятиліття активно включали гендерні питання в свою роботу і зіграли важливу роль. Рада Безпеки ООН, зокрема, в прийнятій в 2000 році Резолюції 1325 визнає важливість участі жінок.

Резолюція є важливим кроком на шляху до включення гендерної проблематики в міжнародні стратегії миробудівництва і визнає важливість участі жінок в конфліктних процесах і миробудівництві.

Ще одним важливим результатом є розробка гендерних стратегій для міжнародних торговельно-економічних угод, які визнають, що економічний розвиток неможливий без гендерної рівності, а гендерна рівність стала однією з основних рушійних сил змін у міжнародній економіці.¹ такі установи, як Сві-

товий банк та Міжнародний валютний фонд, розпочали політику та програми, що враховують гендерні аспекти, щоб забезпечити рівний доступ жінок до ресурсів та можливостей у національній економіці. Одним з найважливіших аспектів сучасної гендерної практики є боротьба з насильством, особливо за ознакою статі, і вона є важливою частиною міжнародних стратегій прав людини, таких як Конвенція ООН з прав людини та багато інших міжнародних законів.

Ліквідація всіх форм дискримінації в шлюбі спрямована на забезпечення прав жінок і боротьбу з насильством і дискримінацією, з якими стикаються жінки в усьому світі.

Такий механізм дозволяє кожній країні дотримуватися міжнародних стандартів у цій галузі. Права жінок та гендерна рівність. Незважаючи на значні теоретичні та практичні досягнення у вирішенні гендерних питань у міжнародних відносинах, залишається багато проблем, які не дозволяють досягти справжньої гендерної рівності.

Однією з головних перешкод є наявність структурних бар'єрів, які захищають жінок від політичної та економічної влади. Інтеграція гендерної рівності в міжнародну політику залишається проблемою, враховуючи складні культурні, соціальні та політичні особливості різних країн.

Іншим важливим питанням є те, що багато міжнародних законів та стратегій мають декларативний характер без чіткого механізму реалізації. У багатьох випадках уряди не виконують своїх зобов'язань за міжнародними договорами, що створює серйозний розрив між політичними заявами та реальною практикою.

Наприклад, багато країн підписали Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, але на практиці рівність часто не досягається, особливо в країнах, які переживають політичні та економічні кризи.

Існує також великий розрив між нормативними стандартами, встановленими на міжнародному рівні, і тим, як ці стандарти реалізуються на національному рівні, що підкреслює необхідність більш тісної співпраці між міжнародними

організаціями та державами громадянського суспільства для забезпечення реальних змін у політичних та економічних відносинах.

Соціальні структури, що сприяють участі жінок у процесі прийняття рішень та створенню більш рівних умов.

Майбутнє гендерної проблематики в міжнародних відносинах полягає в подальшій інтеграції гендерної рівності на всіх рівнях міжнародної політики, зокрема, у створенні більш ефективних механізмів моніторингу та оцінки.

Одним з ключових завдань у виконанні міжнародних зобов'язань в області гендерної рівності та сприяння подальшій реалізації гендерної політики країнами є інтеграція гендерної проблематики в усі сфери глобальної політики, від підтримки миру до зміни клімату.

Оскільки гендерна нерівність є інституційною проблемою на міжнародному рівні, важливо продовжувати впроваджувати комплексні стратегії, спрямовані на заохочення участі жінок та чоловіків у міжнародних відносинах на всіх рівнях, включаючи політику безпеки, економічні, дипломатичні та миротворчі операції.

Більш активно працювати над зміною міжнародної правової системи, щоб створити умови для справжньої гендерної рівності.

У ході дослідження виконано такі завдання:

- проаналізовано понятійний апарат гендерної політики та функціонування гендерної системи управління;
- охарактеризовано правову основу регулювання гендерного фактору на політичній арені;
- досліджено роль гендерного питання в політиці та місце жінки в політиці в історичному контексті;
- прослідковано аспекти становлення жінок як рівноправних політичних гравців;
- розглянуто шлях від основних перешкод участі жінок в політичних процесах до моделі гендерного паритету;

- розглянуто роль жінок у міжнародних відносинах та моделі їхнього впливу;

- проведено ознайомлення з шляхом видатної жіночої постаті в світовій політиці «залізною леді» Маргарет Тетчер;

- визначено основні шляхи залучення жінок в політичний процес як частина становлення незалежної Української держави;

- досліджено феномен членства жінок в збройних силах світу та України;

Теоретичні основи і сучасна практика розгляду гендерних питань в міжнародних відносинах свідчать про те, що розвиток гендерної рівності відбувається поступово, але все ще існує безліч проблем, які вимагають подальших зусиль міжнародних організацій, країн і громадянського суспільства щодо створення більш стабільних умов для забезпечення гендерної рівності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Г. М. Соціальна психологія / Г. М. Андреева. М.: Аспект Пресс, 2003. 375 с.
2. Восьма періодична Доповідь про виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 2014 / Міністерство соціальної політики України – 45 с.
3. В українському парламенті жінки працьовитіші за чоловіків // Громадянська мережа ОПОРА на основі офіційних даних сайту Верховної Ради України (січень 2015).
4. Галустьян Ю.М. Функціонування національного механізму реалізації гендерної політики: Аналітичний звіт за результатами проведення інтерв'ю з експертами у галузі гендерної політики / Ю.М. Галустьян; за підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні [Електронний ресурс]. – К., 2014. – 20 с.
5. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: Національний огляд виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій і заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН / [укл. М. Корюкалов; за сприяння Програми ООН Жінки «Підсилення підзвітності у фінансуванні гендерної рівності. Партнерство ЄС і ООН з гендерної рівності» в Україні, Представництва Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Українського жіночого фонду]. – К., 2014. – 120 с.
6. Гендерні аспекти державної служби: Монографія /М.Пірен, Н.Грицяк, Т.Василевська, О.Іваницька / За заг. ред. Б.Кравченка. – К.: Основи, 2002. – 335 с.
7. Грицяк Н. Проблеми трансформації державного механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні // Управління сучасним містом. – 2003. – № 1/1-3 (9). – С. 26–33.

8. Жеребкіна І. Фемінізм і сучасна філософія // Новий Образ. – 1997. – №1. – С.5
9. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 01.12.2023).
10. Іващенко О. Участь жінок у політиці України // Слово і час. – 1997. – №2. – С.72
11. Кулачек О.І. Розвиток гендерної політики в Україні: реалії та перспективи // Вісн. УАДУ. – 2001. – № 4. – С. 297–303.
12. Левченко К.Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління: монографія. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 344 с.
13. Іванов В.Ф. Соціологія масової комунікації [Текст]: навч. посібник / В. Ф. Іванов. Черкаси: Вид-во ЧДУ, 2003. 312 с.
14. Марценюк Т. Система формування і реалізації гендерної політики в Україні (Розділ 3) // Гендерний портрет Криму: виклики та перспективи. Результати соціологічного дослідження / Д.О. Хуткий, Т.О. Марценюк, Т.С. Бурейчак. – К., 2011. – С. 17-30. 7. Грицяк Н.В. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики: Моногр. – К.: Видавництво НАДУ, 2004.
15. Маслова Ю. П. Роль гендерних стереотипів у розбудові громадянського суспільства (на прикладі сучасних українськомовних ЗМІ)
16. Мельник Т. Гендерна політика в Україні. – К.: Логос, 1999. – 91 с.
17. Олійник А.С. Конституційне законодавство України: гендерна експертиза. – К.: Логос, 2001. – 77 с.
18. Основи політично ї науки: Курс лекцій /За ред. Б. Кухти. — Львів: Кальварія, 1999 — Ч.4: Міжнародна політика. — 2008. — 435 с.

19. Піча В. М. Політологія: Типові питання та відповіді з лекційного курсу. — Львів : Новий Світ-2000, 2006. — 174, с.
20. Політична історія ХХ століття: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 374, с.
21. Політологія: Академічний курс: Підручник. — К. : ВД "Ін Юре", 2006. — 519 с.
22. Політологія: Підручник для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. — К. : Здоров'я, 2004. — 775 с.
23. Смелзер Н. Соціологія: перек. з англ. / Н. Смелзер. М.: Фенікс, 1998. 688 с.
24. Титова Т. Гендер кризь призму буденності (жіночий аспект) // Соціальна політика і соціальна робота. — 1999. — №3-4 (11-12). — С.157
25. Тінін Д. Г. Гендерна рівність у воєнний час: як війна змінює роль жінок у суспільстві/ Д. Г. Тінін // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 2. Вип. 80. – С. 432-437. - Бібліогр.: с. 436-437
26. У ЗСУ спостерігається позитивна динаміка впровадження гендерної рівності. URL: [https:// inlnk.ru/JjZpxV](https://inlnk.ru/JjZpxV) (дата звернення: 01.12.2023).
27. Abu-Zayd, Gehan. 1998. 'In Search of Political Power: Women in Parliament in Egypt, Jordan and Lebanon.' In Women in Parliament: Beyond Numbers edited by Azza Karam. IDEA: Stockholm.
28. Alcoff, L., 1988, "Cultural Feminism Versus Post-Structuralism: The Identity Crisis in Feminist Theory", Signs, 13: 405–436.
29. Andler, M., 2017, "Gender Identity and Exclusion: A Reply to Jenkins", Ethics, 127: 883–895.
30. Antony, L., 1998, "'Human Nature' and Its Role in Feminist Theory", in Philosophy in a Feminist Voice, J. Kourany (ed.), New Haven: Princeton University Press, pp. 63–91.

31. Armstrong, D., 1989, *Universals: An Opinionated Introduction*, Boulder, CO: Westview.
32. Ayala, S. and Vasilyeva, N., 2015, “Extended Sex: An Account of Sex for a More Just Society”, *Hypatia*, 30: 725–742.
33. Ásta (Sveinsdóttir), 2011, “The Metaphysics of Sex and Gender”, in *Feminist Metaphysics*, C. Witt (ed.), Dordrecht: Springer, pp. 47–65.
34. Ásta, 2018, *Categories We Live By: The Construction of Sex, Gender, Race, and Other Social Categories*, New York: Oxford University Press.
35. Barnes, E., 2020, “Gender and Gender Terms”, *Noûs*, 54: 704–730.
36. Barnes, Samuel and Max Kaase, 1979, *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*, Beverley Hills, CA: Sage.
37. Benhabib, S., 1992, *Situating the Self*, New York: Routledge.
38. Bettcher, T.M., 2013, “Trans Women and the Meaning of ‘Woman’”, in *The Philosophy of Sex*, N. Power, R. Halwani, and A. Soble (eds.), Lanham, MD: Rowman and Littlefield Publishers, Inc, pp. 233–250.
39. Bogardus, T., 2020, “Evaluating Arguments for the Sex/Gender Distinction”, *Philosophia*, 48: 873–892.
40. Burkhardt and Lewis Beck, 1994, *MISSING*.
41. Butler, J., 1990, “Performative Acts and Gender Constitution”, in *Performing Feminisms*, S-E. Case (ed.), Baltimore: John Hopkins University, pp. 270–282.
42. Butler, J., 1993, *Bodies that Matter*, London: Routledge.
43. Butler, J., 1997, *The Psychic Life of Power*, Stanford, CA: Stanford University Press.
44. Butler, J., 1999, *Gender Trouble*, London: Routledge, 2nd edition.
45. Byrne, A., 2020, “Are Women Adult Human Females?”, *Philosophical Studies*, 177: 3783–3803.
46. Campbell, A., 2002, *A Mind of One’s Own: The Evolutionary Psychology of Women*, Oxford: Oxford University Press.

47. Caul, Miki, 1999, "Women's Representation in Parliament", *Party Politics*, 5(1): 79–98.
48. Channell-Justice, Emily, Khromeychuk, Olesya, Martsenyuk, Tamara and Zychowisz, Jessica, 2021, "Ukraine (Finally) Treats Women's Activism Seriously", *The Ukrainian Quarterly*, 2: 47–54.
49. Charter of the United Nations, 1945, 1 UNTS XVI Article 1(3); UDHR supra n 7 Article 2.
50. Chodorow, N., 1978, *Reproducing Mothering*, Berkeley: University of California Press.
51. Chodorow, N., 1995, "Family Structure and Feminine Personality", in *Feminism and Philosophy*, N. Tuana, and R. Tong (eds.), Boulder, CO: Westview, pp. 43–66.
52. Dembroff, R., 2020, "Beyond Binary: Genderqueer as Critical Gender Kind", *Philosopher's Imprint*, 20: 1–23.
53. Dembroff, R., 2021, "Escaping the Natural Attitude about Gender", *Philosophical Studies*, 178: 983–1003.
54. Fausto-Sterling, A., 2000, *Sexing the Body*, New York: Basic Books.
55. Friedan, B., 1963, *Feminine Mystique*, Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
56. Huntington, Samuel P., 1996, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York: Simon and Schuster.
57. Hryniuk, D., Smyrnov, I., Stepanets, I., 2022, "Gender aspects in the historical origins of military tourism (on the example of the Czech amazon women)", *Multidisciplinary scientific notes. Theory, history and practice*, Edmonton, Canada, pp. 173–179.
58. Inglehart, Ronald, 1990, *Culture Shift in Advanced Industrial Society*, Princeton: Princeton University Press.

59. Inglehart, Ronald, 1997, *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*, Princeton: Princeton University Press.
60. Inglehart, Ronald and Wayne Baker, 2000, "Modernization, Cultural Change and the Persistence of Traditional Values", *American Sociological Review*, (February).
61. Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence Against Women, 1994, A-61.
62. Inter-parliamentary Union, 1999, *Participation of Women in Political Life*.
63. Karam, Azza, 1998, *Women in Politics Beyond Numbers*, IDEA: Stockholm.
64. Karvonen, Lauri and Per Selle, 1995, *Women in Nordic Politics*, Aldershot: Dartmouth.
65. Lipset, Seymour M., 1959, "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy", *American Political Science Review*, 53(March): 69–105.
66. Martsenyuk, Tamara, 2014, "Gender and Revolution in Ukraine: Women's Participation in Euromaidan Protests of 2013-2014", *Perspectives on Europe*, 44(2): 15–22.
67. Martsenyuk, Tamara, Grytsenko, Ganna, and Kvit, Anna, 2016, "The 'Invisible Battalion': Women in ATO Military Operations", *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*, 2: 171–187.
68. Martsenyuk, Tamara, and Troian, Iryna, 2018, "Gender Role Scenarios of Women's Participation in Euromaidan Protests in Ukraine", in *Crisis and Change in Post-Cold War Global Politics: Ukraine in a Comparative Perspective*, Erica Resende, Dovile Budrytė, and Didem Buhari-Gulmez (eds.), Basingstoke: Palgrave Macmillan, pp. 129–153.

69. Norris, Pippa, 1997, *Passages to Power*, Cambridge: Cambridge University Press.
70. Przeworski and Limogi, 1993.
71. Reynolds, Andrew, 1999, "Women in the Legislatures and Executives of the World: Knocking at the Highest Glass Ceiling", *World Politics*, 51(4): 547–572.
72. Rule, Wilma, 1987, "Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunities for Parliament in 23 Democracies", *Western Political Quarterly*, 40: 477–498.
73. Sapiro, Virginia, 1983, *The Political Integration of Women: Roles, Socialization and Politics*, Urbana: University of Illinois Press.
74. UN, 2000, *The World's Women 2000: Trends and Statistics*, New York: United Nations.
75. UN GA Resolution, System-Wide Coherence, A/RES/64/289, 2 July 2010.
76. UN Women and CARE International, 2022, *Rapid Gender Analysis of Ukraine*, доступно на: посилання (дата звернення: 15 червня 2022).
77. Ukraine CEDAW, 2021, *9th Periodic Report Submitted by Ukraine Under Article 18 of the Convention*, доступно на: посилання (дата звернення: 15 червня 2022).
78. Universal Declaration of Human Rights (UDHR), 1948, UN GA Res 217A (III), A/810 at 71 (1948), Article 2.
79. Weber, Max, 1904; 1958, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* [оригінал 1904–1905; англійський переклад 1958], New York: Charles Scribner's Sons.